IV 23782a

2954
.729

PROGRAM

Ć. K. VELIKOG DRŽAVNOG GIMNAZIJA

U

DUBROVNIKU

ZA ŠKOLSKU GODINU

1885-6.

Sadržaj:

A. O znanstvenom istraživanju grčke mitologije. — *J. Posedel.*
B. Školske vijesti. — *Ć. K. Ravnateljstvo.*

U DUBROVNIKU

NAKLADOM Ć. K. VELIKOG DRŽAVNOG GIMNAZIJA

1886.

(RECAP)
2954
.729

Digitized by Google

Digitized by Google

PROGRAM

Ć. K. VELIKOG DRŽAVNOG GIMNAZIJA

U

DUBROVNIKU

ZA ŠKOLSKU GODINU

1885–6.

U DUBROVNIKU
NAKLADOM Ć. K. VELIKOG DRŽAVNOG GIMNAZIJA
1886

Digitized by Google

Tiskarnica D. Pretnera u Dubrovniku.

Digitized by Google

O ZNANSTVENOM ISTRAŽIVANJU GRČKE MITOLOGIJE.

Grčki su miti, navlaš oni, koji se odnose na bogove, bili predmetom proučavanja za iste stare grčke učenjake. Ali njihove študije nijesu bile drugo nego pokušaji da protumače značenje raznih božanstava. Poznate su glavne njihove teorije: etična, fizična, odnosno simbolična ili alegorična [1]) i historična ili euhemeristična. Istraživanja kašnjeg helenizma, kao što i cijelog srednjeg vijeka, pa i novog sve do zadnjeg stoljeća, nemaju skoro nikakve strogo znanstvene vrijednosti. U početku preporoda klasičnih nauka, talijanski učenjaci ili su se zadovoljili prostim pripovijedanjem starih priča, ili su im pokušali dati kakvo alegorično tumačenje, bez daljeg istraživanja [2]). Nizozemska je perijoda sabirala samo materijal, a nemarila za znanstveno njegovo pregjenje i istraživanje, grčke je mite pak u opće držala za nakažene i zlo shvaćene ostanke biblijskog objavljenja. Za tom su perijodom došli Francezi, koji su u opće smatrali pojedine bogove za prestavitelje stanovitih bogoštovja, koji se osobito uslijed izvanjskih okolnosti megju se bore i miješaju. U Njemačkoj napokon, u toj pravoj domovini svestranog strogo znanstvenog istraživanja grčkih i rimskih starina, postala je i mitologija poljem marljivijih študija, al i tu istraživanja nose još ter za dugo vremena biljeg površnosti, jer se gradilo na pukim hipo-

1) Glavni zastupnik ove teorije, Metrodor iz Lampsaka (živio u 6. st. pr. Is. smatrao je ne samo bogove, nego i junake za alegorije prirodnih pojava.

2) Boccaccio: Della genealogia degli dei.

(RECAP) 2951 729

142831

Digitized by Google

tezama bez dovoljna znanstvena temelja. S jedne strane predpostavljao se je jedan prvobitni narod sa zrelijim poznavanjem božanstava, koje se je poznavanje već za rana pokvarilo, i politeističnom mitologijom samo kao u slikama bilo predano potomstvu; s druge strane uzimao se obično istok, sad Egipat, sad Indija, sad koji drugi narod ili koja druga svećenička škola, za najstariju kolijevku prvobitnog bogoštovja. Bilo je paček mitologa, koji su tražili u grčkim mitima stanoviti znanstven, osobito astronomičan sadržaj, pa su smjelim alegoričnim tumačenjem takav sadržaj i nalazili.

Tek u početku ovoga vijeka počelo se je ozbiljnije i sistematičnije raditi na tom polju, i baviti se ne samo jednostavnim tumačenjem smisla sakrivena u pojedinim mitima, nego osobito istraživanjem postanka i razvitka grčkog politeizma, otkrivanjem njegovih elemenata i sastavina. Taj se je pokret zbio najviše uslijed napretka orijentalnih študija, pa nije zato ni čudo, ako je većina učenjaka, u svojoj zanešenosti za bogatim duševnim životom starih istočnih naroda, naginjala krivom mnjenju, da je grčka kultura u opće, a grčka vjera napose postala većim dijelom postepenim uvlačenjem istočnih elemenata, koji su pak s vremenom bili u grčkom duhu preragjeni i stopljeni u jednu cjelinu. Na mitološkom polju glavni je zastupnik tog pravca poznati *Fr. Creutzer* 1), koji je, pored mnogih netačnosti i pretjeranosti, našao i kašnje dosta pristaša.

Proti tome pravcu usta, zastupana osobito od *Vossa*, od njegovog nasljednika *Chr. Lobecka*, a kašnje i od *Prellera*, literarno-kritična metoda, koja je tražila da, polazeć od Homera, i na nj se svegj odnoseć, dobije tvrdu podlogu za dalje istraživanje. Što Homer pruža, to je za tu frakciju prvobitno, te zasegnuti u predhomersko doba nije moguće, ili je barem uzaludno. Ovakav pravac mora, hoće li da bude dosljedan, da se odreče povijesti razvitka helenskog politeizma. Pred tom posljedicom valjda je i uzmakao kašnje Preller, pa je pokušao bar donekle predočiti nam grčku mitologiju obzirom na njezin razvitak.

1) Symbolik und Mythologie der alten Völker, besonders der Griechen, Leipzig 1810-12

Digitized by Google

Drugi nasuprot, izmegju kojih osobito se ističe *Stuhr-ov* [1]) učenik *Lauer*, priznavajuć grčku religiju za narodni proizvod grčkog duha, kušaju da prodru u njezine početke, ali ne putem historičnog istraživanja, nego putem filozofične špekulacije. Iz jednog prvobitnog panteizma, koji, budući po sebi bez ikakva oblika, stoji prije svakog pojedinog izvjesnog vjerskog oblika i svim je osnovom, razvi se politeizam, religija duševno razvijenih naroda [2]). *Lauer* vidi dakle u politeizmu u opće, a u grčkom politeizmu napose, jedino proizvod onog procesa u čovječem duhu, po kojem on isti shvaća sve to bistrije sama sebe i prirodu, koja ga okružuje, te ne priznaje povjesničkim odnošajima neposredan upliv na sastavljenje politeističnih sustava.

U oštroj opreci prema svim ovim pravcima stoje nazori *C. Otfrieda Müllera* [3]), glavnog zastupnika strogo historične škole, koji je osobitom energijom istaknuo i obranio osobitosti grčkog duha i grčkog narodnog razvitka naprama istoku, te pokušao dokazati narodni postanak i sadržaj grčke mitologije i mjesni značaj grčkih bogoštovja. Njegova hipoteza o autohtoniji grčkog naroda i važnost, koju on pripisuje povjesnim momentima, u opće naprama idejalnim, bez dvojbe su pretjerane, al mu se ipak mora priznati, da je stekao velikih zasluga osobito za metodu mitološkog istraživanja, pa s toga smatram shodnim navesti u kratko glavne tačke njegovih nazora.

„Većina starih bogoštovja Grčke postala je kod Pelazga. U opće ta bogoštovja pripadaju jednoj čistoj prirodnoj vjeri, dočim su bogoštovja sjevernih plemena, koja se pod imenom Helena obično suprotstavljaju Pelazgima, veoma rano poprimila više etički značaj [4]). Velika raznoličnost grčkih bogoštovja sudara se na čudan način sa njekim drugim pojavom, koji se takogjer ne da nijekati, biva sa raznim razdijeljenjem i raskomadanjem naroda na neizbrojna pojedina plemena, a to je opet u uskom savezu sa naravi zemlje [5]).

---

1) Die Religionssysteme der Hellenen in ihrer geschichtlichen Entwickelung. Berlin 1838.

2) System der griechischen Mythologie. S. 49, 57.

3) Geschichte hellen. Stämme u. Städte, Breslau 1820, i Prolegomena zu einer wissenschaftl. Mythologie, Göttingen 1825.

4) Dorier, I. S. 13. sl.

5) Proleg. S. 239.

Digitized by Google

Svako posebno istraživanje povijesti grčkog bogoslužja dava nam tome dokaza. Svaki bog ima svoje osobito mile predjele. Stare priče tih predjela govore najviše o njemu, i može se kod njekih božanstava jasno spoznati, da je njihovo bogoštovje poteklo iz pojedinih krajeva Grčke. Ne valja ipak pretpostaviti svuda mjesno jedinstvo porijetla, niti se podati izvjesnim nadama, da će se do njega doći, pošto je ime božanstva po svojem značenju veoma općenito, a mogu i već u početku razni pojmovi biti u njemu sakupljeni [1]). Tako je n. pr. lako uvidjeti, da je onaj Zeus, kojega su na Kreti štovali blažim orgijazmom i mističnim običajima, izvorno bio sasvim različit od Zeusa homerskih Helena i Ahajaca [2]). Homerski Olinap i umjetnički svijet bogova, u kojem svaki pravac čovječeg duha, svaka djelatnost i svaki čin nalazi svoje idejalno predočivanje, nije dakle bio izvorni oblik grčkog bogoštovja, nego je postao postepenim udruživanjem. Svaki je grad naime sakupljao u jedan krug bogove, koje su mu bila donijela plemena u njemu stanujuća; pa su osim toga grčka plemena i bogovima drugdje čašćenim podizala žrtvenike, eda ih učine sebi milostivim; napokon su pjesnici, navlaš oni stari *pijerski*, sakupljali uda jošte nesvezana, a često i opriječna kruga bogova, te ih skladali, i pjesničku harakteristiku pojedinih opredijelili i ustanovili prema zahtjevima cjeline, kao što i po starom mjesnom vjerovanju [3])."

Odnosno na ovu zadnju tačku nalazimo mnjenje spisatelja tačnije i potanje izraženo na drugom mjestu [4]): „Važna je osobito jedna okolnost, što Muze Homera i Hezijoda nose ime od one gore Olimpa, na kojoj kod pjesnika stanuju svi viši bogovi, i što ti bogovi, kad sagju sa Olimpa, obično stavljaju nogu na zemlju, koja tom gorom graniči, biva u Pijeriju, baš u onaj kraj, iz kojeg je poteklo cijelo grčko pjesništvo. Sama ova okolnost mogla bi nas poučiti, da su pijerski ljubimci muzâ bili oni, kojima imamo zahvaliti olimpijske bogove u njihovom udruženju. Oni su sa svojim pjevanjima učinili, da je gora Olinap postala prijestolnicom najvišeg boga, okolo kojega se ostali bogovi sjediniše u jednu

1) a. a. O. S. 240 sl.
2) a. a. O. S. 242.
3) a. a. O. S. 241
4) a. a. O S. 219.

Digitized by Google

veliku obitelj, ne tobože uslijed samovoljna izmišljenja, jer je to u ono doba bila svuda stvar nepoznata, nego uslijed vlastitog vjerovanja i mišljenja, po kojem su spajali i stapali što bi im se pružilo od izvana, i što je, kô u doba velike ćutljivosti za mit, moralo vrijediti za istinu.“

Ovim se nazorima priključuje i drugi pomnjivi istraživatelj grčkih mita, *H. Dietrich Müller* 1), al samo u toliko, u koliko u njima leži temeljna misao, da je grčki politeizam postao malo po malo iz spojenja njekoliko bogoštovja, isprva odijeljenih, pod uplivom povjesnih odnošaja. Glede pojedinih tvrdnja ipak pobija on, i to punim pravom, njeke dosta važne. Tako zabacuje najprije O. Müllerovu hipotezu o jednoj pelazgijskoj ili pelazgo-tračkoj prirodnoj religiji kao podlozi helenskih bogoštovja, budući da za nju nema nikakva dovoljna dokaza. Zatim ne pristaje uz ono mnjenje O. Müllera, po kojem bi bila na mnogim mjestima Grčke postala razna bogoštovja neodvisna jedna od drugih. On nasuprot cijeni, da se postanak grčkog politeizma može protumačiti seobama i megjusobnim političkim odnošajima raznih grčkih plemena, od kojih je svaki posebnim bogoštovjem doprinio sastavljenju cijelog sustava, pretpostavljajuć ipak, da se iza mjesnih bogoštovja, u koliko pripadaju višoj starini, krije još nješto drugoga, višega, općenitijega. Ne valja se zato, po njegovom mnjenju, zaustaviti kod istraživanja mjesnih bogoštovja, niti zaključiti da razlike u mjesnim bogoštovjima jednog te istog božanstva, na koje istraživatelj ne rijetko naigje, jesu starije od cjeline, u koju ih je stopilo ime božanstva, nego ih valja shvatiti kao naravnu posljedicu raskomadanja nosilaca dotičnog bogoštovja i njihovog stopljenja sa elementima imajućim druge religijozne nazore. Tako je n. pr. glede kretskog Zeusa lako spoznati, da orgijastični harakter njegovog bogoštovja nije drugo nego posljedica doticaja sa frigijskim elementima, koji su i drugdje ostavili tragova boravljenja tog naroda na otoku 2).

Nego žalibože, ako izuzmemo ove prigovore, koji se čine potpuno opravdanim, u ostalom spisatelj ne temelji svoje istraživanje na ništa boljoj osnovi nego je ona O. Müllera. Iz glavnih tačaka njegovog raz-

1) Mythologie der griech. Stämme. Göttingen 1857. I. Th. s. 124.
2) I. s. 125 sl.

Digitized by Google

loženja, koje smatram shodnim ovdje navesti, lako je razabrati, do kakvih samovoljnih i nelogičnih zaključaka dolazi on iz pretpostavaka inače istinitih i osnovanih. „Bez dvojbe, veli dakle H. D. Müller, pretpostavlja postanak samostalnih bogoštovja i pojmova o bogu njeke narodne cjeline, koje osobito u najstarijim vremenima, kadno je religija bila središtem svih duševnih interesa, naučiše baš po tim bogoštovjima smatrati i ćutiti sebe kao jedninu, kao skupa spadajuću cjelinu. To vrijedi još i za kašnja vremena, pošto možemo jasno opaziti da nose pučke spojidbe, n. pr. savezi gradova, stvaraju sebi kakvo religijozno središte. A pošto helenska bogoslužja i bogovi dopiru sa svojim korjenima svi u najveću starinu, zato nećemo državne skupine, opstojeće u historično doba, smatrati kao one pučke jednine, u kojim su postala bogoštovja, nego nam se valja obazrijeti za takvim skupinama, koje leže onkraj ovih skupina, nastavših tek nakon nebrojenih oluja. Bilo bi dakle najnaravnije uzeti u obzir helenski narod kao narodnu cjelinu i smatrati grčki pranarod prije njegovog raskomadanja kao onu cjelinu, u kojoj helenski bogovi i bogoštovja imaju svoj izvor. Nego tome protuslovi najprvo cijelo stanje istog helenskog politeizma. Jere da je on, ma i samo u bitnim elementima opstojao već u ono pradoba, ne bi onda moglo istraživanje doći do rezultata, da se u mjesnim bogoštovjima obično pojedini bogovi pokazuju svaki napose ili najviše u malim i k tome još veoma mijenjajućim se grupima, nego bi se imalo očekivati baš obratno, to jest, imalo bi, čim dalje prodire istraživanje, sve to više dolaziti na vidjelo, da su i mjesna bogoštovja priznavala savez politeističnih sustava, i da su pojedini bogovi bili smatrani samo kao članovi ote cjeline. Al bi se time prešlo i preko jedne faze u povijesti naroda, koja je za ukupni njegov razvitak u državnom i kulturnom obziru od najveće važnosti, biva njegovo razdijeljenje na plemena. Ovo je proniklo helenskim životom tako duboko, ističe se toli jako i u istim onim vremenima, kadno su životne snage naroda bile počele klonuti, da mu valja bez dvojbe staviti postanak u najdavniju drevnost, u jednu dobu, do koje ne dopire nikakva historična vijest. Može se ustvrditi, da grčki narod kao cjelina za povijest niti ne opstoji, nego samo u svojem razglobljenju na plemena, a kašnje na državne saveze, za koje su plemena dala gradivo iza svojeg razdrobljenja. Pošto dakle niti grčki narod kao

Digitized by Google

cjelina, niti državne skupine historičnog vremena ne davaju one narodne jedinosti, u kojoj bi se moglo pomisliti da su postala bogoštovja i bogovi, ne ostaje ništa drugo nego obazrijeti se u tom pogledu na pojedina plemena."

Po Mülleru dakle za mitološko istraživanje ima se smatrati najstarijom, do koje se može doprijeti, ona faza, u kojoj su helenska plemena opstojala kao toliko religijoznih skupina. Jesu li se pako plemenske religije pojedinih plemena osnivale na monoteističnoj ili na politeističnoj podlozi, ostavlja on neodlučeno, al ipak drži kao vjerojatnije, da su nepomiješane plemenske religije sadržavale često samo jednoga, a svakako mučno više od dva boga, jednoga muškoga i jednoga ženskoga.

Ustanovivši ovako ishodište za svoje istraživanje, spomenuti spisatelj prati sada pojedina grčka plemena u metežu njihovih seoba i njihovih megjusobnih boraba i stapanja, i pokazuje, kako je postepenim primanjem pojedinih plemenskih božanstava u posebnu religiju *ahajskog* plemena postala cjelina, koja osobito pomoću homerskih spjevova, potekavših iz ejolsko-ahajskih priča, dogje do potpunog priznanja, i steče gospostvo u cijeloj Grčkoj onome sustavu, koji se pod imenom sustava olimpičkih bogova uzdrža u povjesno doba. Grčki politeizam bio bi po tome postao iz spojenja pojedinih plemena tek na grčkome tlu, dakle nebi imao svoje porijetlo niti u grčkom, a kamo li u kakvome širem n. pr. indogermanskom pranarodu 1).

Nije mučno uvidjeti na prvi mah, koliko je samovoljno cijelo Müllerovo umovanje. Jer iz opažanja, da se u mjesnim bogoštovjima pojedini bogovi obično pokazuju svaki napose ili najviše u malim skupovima, izvaditi zaključak, da nije nikada bilo, makar u samim elementima prahelenskog politeizma, to mi se čini tako nelogično i samovoljno, da nije vrijedno niti da se pobije. Nije li mnogo naravnije i vjerojatnije pripisati taj pojav izolovanja pojedinih bogoštovja i njihovog megjusobnog otugjenja — koje ipak nije pak toliko veliko, koliko misli Müller — najprije raskomadanju grčkih plemena još u pradavno doba, a onda i ogromnoj različitosti to fizičnih to duševnih uticaja, kojima su pojedina plemena bila podvržena, tim više što on isti u analognom slučaju,

1) II. p. 282.

Digitized by Google

gdje govori o razlikama nastavšim u mjesnim bogoštovjima jednog te istog božanstva, smatra te razlike posljedicom raskomadanja plemena, kojemu to božanstvo pripada. Nego što je Müllera prisililo na takav samovoljni zaključak, to je čudno mnjenje, koje vlada kod cijele historične škole, da je uvrijeda za duševnu veličinu grčkog naroda ne pripisati isključivo njemu istome ne samo elemente nego i sve čimbenike i sastavine njegovog Olimpa; kô da grčki narod nije dosta pokazao uzvišenost svojega duha time, što je znao i najraznovrsnijim, pače kad što i neestetičnim elementima, dati u svojoj mitologiji onaj divni idejalno-estetični oblik, kojemu se je potomstvo svegj divilo!

Ako je podloga, na kojoj stoje privrženici historične škole, sasvim neosnovana i nevjerojatna, pa zato ni njihova istraživanja, inače oštroumna i indirektno važna, nijesu mogla uroditi željenim plodom, nijesu u svojim uspjesima bili sretni ni oni učenjaci, izmegju kojih se osobito ističe *A. Kuhn*, koji su isključivo u indijskoj mitologiji tražili ključ za tumačenje grčkih mita. Glavna je pogriješka ovih ta, što hoće da nagju u indijskoj mitologiji konkretna bića, odgovarajuća konkretnim licima grčke mitologije. Jer, kad bi to bilo moguće, onda bi valjalo pretpostaviti, da su se indijska i grčka mitologija razvile pod uplivom istih čimbenika i u istom duhu, dočim nam povijest dokazuje baš protivno. Grčka i indijska mitologija, budući potekle iz jednog izvora, mogu imati zajedničke njeke glavne motive, ali su se ti motivi tekom vremena i uslijed sasvim različitog teka njihovog razvitka, prouzrokovana to od nutrnjih to od vanjskih uticaja, tako odvojili, da im često moramo tražiti trag kod božanstava i bogoštovja značenja kadgod upravo protivnih. Samo ako se uvaži ta okolnost, može indijska mitologija biti važno srestvo za istraživanje grčkih mita, kako ćemo imati prilike spomenuti do skora.

Izmegju mnoštva mnjenja o postanku sustava grčkih bogova naveo sam samo ova, pošto ona označuju dovoljno glavne pravce, kojima se je išlo u znanstvenim istraživanjima na tom polju. Nije dakle čudo da, kako su pravci bili veoma različiti, tako se je i u rezultatima pokazala upravo ogromna raznoličnost, i nema, može se reći, jednog pitanja na polju grčke mitologije, koje bi se moglo smatrati potpuno riješenim sa genetičnog i sa historičnog gledišta, nema božanstva, kojega

Digitized by Google

bi bitnost bila jošte sasvim jasno shvaćena. I ako su izvanredne poteškoće, koje su skopčane sa mitološkim istraživanjem, dovoljne da protumače donekle taj neuspjeh, ne dâ se ipak nijekati, da je ne malo tome kriva i metoda upotrijebljena. Iz onog kratkog pregleda pravaca mitološkog istraživanja može se lako uvidjeti, koliko jednostrano i svojevoljno postupaju u tom pogledu i najizvrsniji učenjaci. S toga, akoprem valja priznati, da ima u pojedinim mnjenjima i nazorima raznih istražitelja dosta istine i mnogo dragocijena zrnja, osobito odnosno na znanstveno istraživanje specijalno grčkih odnošaja, ne bih se ipak mogao nikako priključiti ijednome od navedenih pravaca. Kod jednih ne nalazim dovoljna obzira na posebni razvitak grčkog duha od onog časa kad no helenski narod, razdijeljen na plemena, stupa u historički život, i na zamjenično djelovanje religijoznih nazora pojedinih plemena; drugi pako hoće da Helene sasvim odvoje od njihove arijske braće, i niječu *svaki* paralelizam izmegju jezične srodnosti i kulturnog i religijoznog razvitka srodnih naroda 1). U opreci prema jednom i drugom pravcu mislim da neću pogriješiti, ako u opće za istraživanja na polju grčke mitologije postavim ovo jednostavno načelo, da se imaju istraživati u koliko je

---

1) Regbi da na ovom istom krivom stanovištu, akoprem u pravcu inače sasvim različitom od onog historične škole, stoji i djelo O. Gruppe-a, pod naslovom: *Die griechischen Culte und Mythen in ihren Beziehungen zu den orientalischen Religionen.* U oglasu naime, kojim spisatelj naviješta, da se spravlja izdanje spomenutog djela (V. Mitteilungen der Verlagsbuchhandlung B. G. Teubner in Leipzig), izmegju ostalih veli ovo: „Es ist nach meiner Ansicht ein fundamentaler Irrtum einen linguistischen Begriff wie den der indogermanischen Völkerfamilie auf die vergleichende Religionsgeschichte zu übertragen, weil es zweifelhaft ist, ob die sprachlichen und die religiösen Klassen sich decken. A priori können die sprachlichen Zusammenhänge für die wissenschaftliche Religionsvergleichung ebensowenig massgebend sein, als es etwa die politischen Beziehungen für die Sprachvergleichung waren, und dieser aprioristische Einwand wird durch die Betrachtung der Religionsgeschichte durchaus bestätigt. Es ergiebt sich daraus, dass das Verfahren der vergleichenden Mythologie und Kultuslehre dem der Sprachvergleichung in gewissem Sinne polar entgegengesetzt sein muss: diese operierte mit Völkern, welche, obwohl getrennt, doch eine verwandte Sprache reden, und schloss, dass diese Völker einst zusammen wohnten; dagegen findet die Religionsvergleichung Völker vor, welche zwar verschiedene Sprachen reden und wahrscheinlich verschiedenen Stammes sind, die aber doch ihre Gottheiten auf die gleiche Weise verehren. Die Ähnlichkeiten, welche die Sprachvergleichung aufdeckt, entstehen aus gleichem Ursprung; die Ähnlichkeiten, mit denen es die vergleichende Religionsgeschichte zu thun hat, aus gleicher Entwickelung."

Digitized by Google

moguće faze razvitka pojedinih bogoštovja kod raznih plemena pomoću onoga što znamo ili možemo dovoljnom vjerojatnošću nagagjati o njihovim seobama, al da se u isto doba nema zaboraviti, da grčki narod, kao član velike arijske familije, nije samo u jeziku, nego i u svojoj prvobitnoj kulturi i religiji sačuvao očitih tragova svojeg porijetla, osobito u onim plodovima duševnog života, što no mitolozi obično naznačuju imenom religijozno-simboličnih mita. S toga, i ako rado pristajem uz spomenuto mnjenje H. D. Müllera, da su pojedina bogoštovja jednog plemena bila od drugoga primljena, preragjena i na njeki način namještena, ne mogu s druge strane nikako da mu se pridružim kad veli, da je po svoj prilici kod pojedinih plemena prije njihova pomiješanja vladalo samo po jedno jedino bogoštovje, kao jedan monoteizam, i to neodvisno jedno od drugoga. Mislim ragje, da je uslijed raznog povjesnog i kulturnog razvitka pojedinih plemena, kod jednog ovo, kod drugog ono bogoštovje došlo do osobitog razvitka, al da se je ipak uz to glavno bogoštovje održalo i drugih bogoštovja drugog reda, koja su opet kod kojeg drugog plemena zauzimala prvo mjesto. Ali su bitni elementi svih tih bogoštovja — isključiv naravno ona, za koje se može dovoljnom vjerojatnošću dokazati, da su primljena od drugih nesrodnih naroda — potekli većim dijelom iz onog blaga religijoznih nazora i obreda, koje grčki pranarod ima bit donio iz svoje arijske pradomovine.

Trojake su vrsti dakle elementi, iz kojih se je razvio grčki politeizam, i koje valja razlikovati pri istraživanju grčkih mita: opći arijski, nearijski, i specijalno grčki elementi. Prama tome valja da bude udešeno i svako istraživanje na polju grčke mitologije. Megjusobom sravnjivanju mitologija arijskih naroda cilj je, da se pronagje bar donekle zajednički, iz praarijskog vjerovanja crpljeni motiv. Jer, shvatio se kako mu drago razvitak arijskih vjerâ, mučno da će iko smjeti nijekati, da taj motiv zbilja opstoji i da se kao nit pruža kroz starinske predaje naroda zajedničkog porijetla, akoprem su njihove vjere u svojem razvitku otišle sasvim različitim putem. Pogriješno je dakako postaviti mitološko istraživanje sasvim na istom temelju, na kojem se osniva i sravnjivanje jezikoslovno, pošto se uvjeti za razvitak jezika razlikuju od onih za razvitak vjere, al je ne manje pogriješno isključiti svaki obzir na

Digitized by Google

porijetlo nosioca mitičnih tvorina, i uvažiti jedino sličnosti u obliku bogoštovja, makar se odnosila na narode porijetlom najrazličitije. Valja zatim uvažiti, da se je više ili manje u svakoj mitologiji, a u grčkoj sigurno najviše, uslijed doticaja sa drugim nesrodnim ali susjednim narodima, navlaš onim kulturno razvijenijim, uvukao koji nearijski elemenat, a može bit kadgod i cijelo jedno bogoštovje. Da pronagjemo takve elemente valja nam ispitati mitologije onih naroda nearijskih, s kojima su Grci u najdavnije doba bili u užem općenju. K ovim dvama čimbenicima u postanku grčkih mita nadolazi napokon, kakò spomenusmo, treći čimbenik, a to je s jedne preragjivanje i uobličenje mitičnih elemenata, to arijskih, to tugjih, u smislu duševnih osobitosti grčkog naroda, s druge motivi nastavši iz mjesnih fizičnih, socijalnih i političnih okolnosti. Osobito ovim zadnjim elementima ima grčka mitologija zahvaliti svoj kašnji klasični oblik, onaj oblik, koji je nadahnuo nenatkriljivu grčku umjetnost.

Pošto sam razdijelio na ove tri vrsti sastavne čimbenike grčke mitologije, smatram potrebitim progovoriti štogod napose o svakoj od njih. Odnosno na prvu vrst, to jest na *arijske* elemente, za istraživanje kojih glavno je srestvo sravnjivanje grčke sa drugim srodnim arijskim mitologijama, red je prije svega uvažiti već jednom spomenutu okolnost, da razni arijski narodi, uslijed to nutrnjih, to vanjskih uticaja, svaki na svoj način preradiše elemente svojeg prvobitnog zajedničkog vjerovanja, i u različitom ih obliku namriješe svojem potomstvu. S toga ću ovdje istaknuti njeke osobitosti u obliku, pod kojim su pojedini arijski narodi sačuvali uspomene svoje njekoč zajedničke vjere, i to osobito zato, jer od tog oblika odvisi većim dijelom i veća ili manja važnost pojedinih arijskih mitologija za mitološko sravnjivanje.

Pri tome opredijeliću prvo mjesto *indijskoj*, ili tačnije *vedskoj* mitologiji. Dajem prednost baš vedskoj mitologiji ne s toga, što bi tobože nazirao u njoj uzore i prvobitne oblike opće arijske mitologije, nego zato, jer su se nosioci vedskih mita i u istoj historičkoj dobi držali više konservativno prema tugjim uplivima, pa jer ti miti odavaju, više nego ikoji drugi, njeki osobiti značaj spontanosti, i napokon jer su po svoj prilici od svih vjerskih spomenika indoevropejskih naroda najbliži perijodi njihovog zajedničkog života.

Digitized by Google

Glede njihovih vrela, opazit je, da nijesu samo vedske himne u užem smislu, iz kojih valja crpiti staroindijske mite; treba se uz njih obazrijeti i na indijsku literaturu, koja je slijedila neposredno za Vedama, jer u njoj nalazimo legenada i mitičnih vijesti, koje nas stavljaju u stanje da možemo razjasniti njeka tamna vedska mjesta, a često nam pružaju novih mita, od kojih nijedna od vedskih himana nije nam sačuvala traga. Jere, ako se uzme u obzir vjerojatno trajanje vedske perijode i veliki prostor, na kojem su vedske himne postale, ne može se za stalno smatrati velikim broj vedskih mitâ, pa je sasvim vjerojatno da ih se je u tmini davnine i u metežu seoba mnogo izgubilo za uvijek. A nije svaki mit ni bio udešen za pjevanje; mnogi su bili samo zabilježeni i sakupljeni kao domaće predaje. Odatle ona otajna znanost u eksorcizmima i sazivanjima *Atharvavedase*; odatle ona mitična vjerovanja, koja govore o domaćim običajima, sadržana u *Grihyâsûtrani*; odatle obilnost suplementarnih legenada, sadržanih u svakom *Brâhmanam* od *Vedas-a*, i neizmijerna masa legenada sakupljenih u epskim pjesmama, u *Paûraničnim* pričama i kod novelista. Sve ovo obilje mitičnih predaja, budući prešlo u indijsku literaturu, daje joj osobitu važnost kao srestvo prispodobe; ali, pošto su usprkos tome njeki miti ipak sasvim iščezli iz indijske literature, priznati nam je, da, i ako Indija u povijesti mitologije, isto kako i u jeziku, predstavlja polje najbogatije elementima, i zato najdragocjenije blago za mitično prispodabljanje, ne može ipak nipošto da služi kao koncentrični tip za svaku mitologičnu prispodobu, tim više što u njekom obziru ista helenska mitologija, a u drugom slavenska i germanska pružaju nam mnogo očevidnijih i jasnijih pojava, i riješavaju mnogo šire mitični motiv ili ti originalno načelo, koje one imaju zajedničko sa Indijom, u njekim slučajevima pače indijski elemenat manjka sasvim u mitu, dočim evropejski odaje izvanrednu žilavost i raspruživost.

Uz ovu okolnost treba pri upotrebljavanju vedskih mita za tumačenje grčkih uvažiti jošter i bitne razlike u harakteristici jednih i drugih. Grčki Olimap, usprkos srdžbama, ljubomornostima, osvetama, riječju svim strastima, koje dijele jedno božanstvo od drugoga, pokazuje ipak, osobito uslijed jakog uticaja umjetnosti, estetični značaj jedne moralne cjeline, koja njim vlada. Vedski Olimap nema toga estetičnog

značaja, koji vlada samo u kasnije doba, pomoću teologije, brahmanskim Olimpom. Ali indijska mitologija brahmanske perijode, koja, budući sistematičnija i estetičnija, bliža je grčkoj glede vanjske sličnosti, nema ni iz daleka onu vrijednost za mitološko prispodabljanje, koja pripada vedskoj, budući da baš ta njezina sistematičnost i estetičnost nije nego posljedica svojevoljnog uticaja jedne svećeničke kaste. Za nas je važna ne ona perijoda, u kojoj se miti dijelom lome i rastavljaju, dijelom priljepljuju jedan uz drugi i opredijeljuju tačnim oblicima, kako se dogagja u brahmanskoj perijodi, nego ona, u kojoj miti postaju, a to je baš vedska perijoda. U vedskim himnama nemamo jošter ni umjetničkih ni religijoznih formula: bogovi se kreću tim slobodniji, čim je laganije i okretljivije lice koje poprimaju. Sad imamo jednostavni fizični pojav u njegovom najnaravnijem obliku, sad pojav prolazi, poprima osobni oblik; je li pojav prošao, nestaje i osobe, i niko je se više ne sjeća, dok se opet ne pojavi analognim načinom; i samo u čestoći njegovih pojavljenja crta se mitično lice, kojemu se daje jedno ime, pa s vremenom postaje bogom. S toga vedska mitologija sastoji samo od sjajnih komadića, bačenih bez ikakva reda i jedinstva. Da ja ta mitologija imala svog epičnog Homera, bila bi ona za stalno poprimila sasvim drugi oblik, njezini bi bogovi bili postali valjda sasvim konkretna lica, kako su i grčki; da se je vedski svijet mogao nastaviti neposrednim načinom u poriječju Gangesa, možda onim istim pjesnicima, što napisaše *Râmâyanu* i *Mahâbhâratu*, bilo bi otišlo za rukom, uz njihovu čudnovatu umjetničku moć, popuniti načinom veličanstvenijim i pojetičnijm lica vedskih bogova. Ali Indija nije imala ove druge perijode mitološkog preragjivanja pomoću umjetnosti; izmegju lirične perijode plemena i epične perijode kastâ stoji ogroman vremeni prostor, kroz koji se vedski miti ili gube ili kvare; kad no postaše *Râmâyana* i *Mahâbhârata*, bilo je već za patrijarkalnim vedskim društvom nadošlo striktno staliśno društvo brâhmansko, i sa komadićima vedskih bogova bilo se je sagradilo i postavilo na zemlju u oblicima čudnovatim, smiješnim i ukočenim kumira ogromnih i nakaznih. Nego baš ta okolnost, koja se za indijsku mitologiju u sebi može svim pravom smatrati nesretnom, pokazuje se veoma korisnom sa stanovišta komparativne mitologije, jer u vedskoj mitologiji, kakva nam se je sačuvala, imamo oblik mita razvijena doduše

Digitized by Google

pod uplivom posebnih, osobito mjesnih uticaja, al prosta od onog umjetničkog preragjenja, koje, koliko koristi estetičnosti plodova fantazije, toliko škodi vijernom sačuvanju njihovog prvobitnog oblika, pa nam tako daje donekle sliku religijoznih nazora jednog arijskog plemena u dobi stojećoj, bar relativno, dosta blizu perijodi zajedničkog arijskog vjerovanja.

Izmegju najstarijeh priča, što no ih potomci Arijaca sahraniše, zauzimlju uz indijske odlično mjesto *iranske* priče, pa su za istraživanje indoevropskih mita od ne male važnosti. Iranci jesu ona grana velike arijske porodice, koja je najdulje ostala spojena s indijskom, kako se jasno vidi iz tačnijeg podudaranja jezika staroindijskoga i staroiranskoga[1]), iz suglasnosti izmegju oba naroda u izrazima odnosećim se na poljodjelstvo i rat, iz napretka u sustavu brojeva, napokon iz sudaranja imena religijoznih stvari[2]). Oba naroda imaju osim toga zajednička nješka imena rijeka i gora, a obim su narodima takogjer zajednički nazori o osobitom načinu ustroja svijeta. Sve te okolnosti, kao što i mnoge druge, pokazuju, da su Indijanci i Iranci sačinjavali jošte jedan narod, kad su se ostale arijske grane već bile ocijepile od svojega stabla. Gdje i kada su se napokon odijelili, mučno je odlučiti, buduć da još nije pošlo za rukom niti opredijeliti, gdje je bila prva postojbina Arijaca. Jesu li oba naroda stanovala skupa u Iranu, pa se Indijanci odavle iselili u Indiju, ili su pak Iranci i Indijanci skupa došli u Indiju, pa se oni prvi ovdje ocijepili od svoje braće i krenuli na sjeverozapad? Je li se njihovo odvojenje zbilo uslijed materijalnih potreba ili uslijed kakve religijozne reforme? Pristaše ove zadnje hipoteze, pozivljuć se na opreku izmegju vedske mitologije i zarathustrove nauke, smatraju baš pojavljenje Zarathustre povodom ocijepljenja Indijanca od svoje iranske braće, dočim bi oba naroda bila proživjela skupa vedsku perijodu[3]) Ali žalibože ni ova hipoteza niti njoj protivna ne može navesti na svoju obranu takvih dokaza, da bi se to pitanje bar približno moglo smatrati riješenim; pa nam se valja ovdje zadovoljiti konstatovanjem, da izmegju

---

1) Schleicher, Compendium der vergleich. gramm. der indogerm. Sprachen. I 4. sl.

2) Windischmann, Ueber den Somacult der Arier. Abh. d. Münch. Akad. 1867 — Id. Mithra, ein Beitrag zur Mythengesch. des Orients. Leipzig 1867.

3) Bunsen, Aegyptens Stellung, V.

Digitized by Google

Veda i iranske mitologije uz veliku sličnost opstoji ta bitna razlika, što se u vedskim bogovima ističe prirodno značenje, dočim su iranski bogovi pretežno moralna bića, zatim da je u Vedama značenje pojedinih bogova, kako već opazismo, nestalno, dočim kod Iranaca svaki bog ima svoje stalno mjesto, kojeg se strogo drži 1).

Isto bi tako bilo za istraživatelja starih mita važno, kad bi se mogao tačno opredijeliti odnošaj megju Zarathustrovom reformom i iranskom vjerom prije njega. Al je i to skopčano sa ogromnim poteškoćama, budući da nije dovoljno sigurna niti historičnost Zarathustrove osobe. Jedino što se može dovoljnom vjerojatnošću ustvrditi je to, da Zoroastrova nauka spada u najdavnije doba iranske povijesti, u ono doba, kad je iranski narod živio u Baktrijani. Ako uzmemo sada u obzir tu veliku drevnost Zarathustrove nauke, pa ako ju prispodobimo sa vedskom mitologijom, ma uzeli ovu zadnju kao zajedničku jošte indijanskim i iranskim plemenima, ili kao najbližu sestru jedne nepoznate predzoroastrične iranske mitologije, mislim da smo dosta ovlašćeni zaključiti, da promjene proizvedene u starijem vjerovanju po tobožnjem Zoroastru nijesu bile baš tako opsežne, da bi se ta nauka mogla smatrati novom vjerskom teorijom, posve različitom od prijašnjeg vjerovanja, nego samo da je Zoroastar razvio u etičnom pravcu glavne tačke staroiranskog, posredno i indijsko-iranskog vjerovanja. Takvo shvaćanje Zarathustrovog sustava daje mu veliku važnost za komparativno istraživanje, jer se on na taj način može smatrati najboljim popunjenjem vedskih mita i najmogućnije srestvo za protumačenje njekojih odveć zamršenih tačaka indijske mitologije.

Od spomenika staroiranske literature od velike je važnosti osim Zendaveste i Firduzijev Schâh-nameh ili ti knjiga junaka 2) Ovo je najbogatija zbirka iranskih narodnih priča, proističućih dijelom iz indoevropske, dijelom iz iranske dobe, a dijelom odnosećih se jedino na Baktriju. O vijernosti, kojom je pjesnik te zbirke slijedio svoje izvore, ne može se dvojiti, jer svi drugi spomenici iranske povijesti, pače i sam Zendavesta, gdje no tiče junačku povijest, sudara se sa Firduzijevim pri-

1) Spiegel, Eran. 258.

2) Le livre des rois ou le Chah-nameh de Firdousi; p et traduit par Jules Moh. Paris, 1884.

Digitized by Google

čanjem. To dokazuje da veći dio ovih priča dopire do najdavnijih vremena, naime do one dobe, u kojoj se povijest prepliće sa mitom, pa uz povijesnu vrijednost ističe se njihova važnost za mitološko istraživanje. I zbilja u tim se pričama pod historičnim ruhom sačuvala uspomena na stara božanstva iranskih plemena; pod oblikom junaka iranskih i turanskih kriju se bogovi, njihova je borba borba svijetla i tame. To se nema ipak shvatiti u smislu, kao da su svi junaci iranskih priča mitična bića; oni su većim dijelom po svoj prilici historična lica, samo što su sa njihovim borbama prepletena i umišljena djela mitičnih nebesnih bića, pa je ono nješto historične jezgre bilo svakojako u tom smislu rašireno i nakićeno. Isti se pojav nalazi istina donekle i u Vedama i u pričama drugih arijskih naroda, al nigdje nije toliko jasan i proziran, kako baš u persijskom eposu [1]. Ta okolnost daje ovome eposu osobitu važnost za istraživanje grčke mitologije, toliko bogate pojunačenjima bogova. Jer dočim je plastičnost, kojom su Grci zaodijevali svoje junake, sasvim ih odvojila od božanstava od njih predstavljenih, pa otešćala time veoma opredijeljenje prvobitnog značenja dotičnog božanstva, ostali su junaci iranski mnogo jednostavniji, mnogo vijerniji predstavitelji ovog jal onog božanskog bića, te, budući njihovom pomoću lakše doći do božanstva, kojemu su predstaviteljima, olakoćeno je putem analogije i slično postupanje u pogledu grčkih bogova i junaka.

Obzirom osobito na vanjski oblik, najbliža je mitologijama Indijanaca i Iranaca mitologija one velike grane arijskog naroda, koju poznajemo pod imenom *Germana*. Staronordični spomenici jesu glavni izvor za njihovu mitologiju. Ta je mitologija postala kad su germanska plemena jošter skupa živjela, i ona je uz zajednički jezik bila onaj vez, koji je držao skupa sva ta plemena. Ali je u pravoj Njemačkoj kršćanstvo već za rana istisnulo poganstvo, te je zapriječilo pismeno zabilježenje božanskih priča. Drukčije je bilo kod Skandinavaca u Izlandiji, kamo je kršćanstvo doprlo tek oko godine 1000, i gdje no je opstojao posebni pjevački stališ Skalda, kojih je dužnost bila, da sačuvaju stare priče svoga naroda. Ovdje postaše poznate dvije zbirke, naime stara i

---

1) Nodilo u Radu jug. Ak. LXXVII. p. 51

Digitized by Google

mlagja, ili tačnije pojetična i prozaična Edda, 1) koje se imaju smatrati najstarijim i najbogatijim izvorima germanske mitologije.

Pjesme slične onim iz kojih je postala sjeverna Edda imala su za stalno i ona germanska plemena, koja su se bila smjestila u današnjoj Njemačkoj, al nam se od njihova sadržaja samo posredno nješto sačuvalo, budući rano uvedenje kršćanstva, kako već opazismo, zapriječilo neposredno zabilježenje. Tako pripovijeda Tacit, da su Germani pjevali pjesme na čast svojega boga Tuiska i njegova sina Mannus-a. 2) Ove su pjesme već onda vrijedile kao stare, historične plemenske predaje. Isto takve su i one, koje su slavile njeke plemenske junake, osobito pobjeditelja Arminija. 3) Po svoj prilici valja tražiti u ovo doba i početke Siegfriedove legende, koja je pak tekom vjekova poprimila oblik sasvim različit od izvornih poteza. Pri pogrebima knezova i vojevoda, u noći prije bitke, pri svečanoj gozbi, okolo vatre u taboru, pjevale su se junačke pjesme. Ali su se sve te pjesme zaboravile u metežu seobe germanskih plemena.

U ostalom, i ako nam je seoba naroda otela te starinske pjesme, koje bi za mitološko istraživanje bile bez dvojbe od ne male koristi, al nam je taj gubitak i bogato nadoknadila. Na tu bo se seobu oslanja bogata njemačka junačka priča, koju mi doduše poznajemo samo iz kašnjih preragjivanja, al čiji postanak valja tražiti u doba seobe naroda 4). Pjesme živeće u ustima puka uzeše jednog ili više junaka za svoje središte, te tako posta niz legendarnih krugova, u kojima je mašta koješta vremenom i mjestom rastavljena jedno s drugim spojila, i što je historično pomiješala sa mitičnim elementima. I zato u historičnim junacima raznih krugova, u Dietrichu Bernskom, Siegfriedu, Guntheru, Gernotu, Giselheru, Krimhildi, Etzelu, Roteru, Ornitu, Hugdietrichu i Wolfdietrichu, nazrijevaće istražitelj mita u isto doba i potamnjele slike

1) Pjesme prve Edde sakupio je i zabilježio učeni Izlandac Sämund Sigfusson († 1133); prozaična pako nije nego izvadak iz prijašnje i bi sastavljena po svoj prilici od izlandskog povjesničara Snorri Sturleson, oko g. 1200. V. Die ältere u. die jüngere Edda, übersetzt von K. Simrock, 7. Aufl. 1878.

2) Germ. II.

3) Tac. Ann. II. 89.

4) Theodor Grässe, Die grossen Sagenkreise des Mittelalters, 1842 — W. Grimm, Die deutsche Heldensage, 2. Aufl. 1867. — Rossmann, Die deutsche Heldensage, 1857-9

Digitized by Google

prastarih mitičnih personifikacija. Ob ovim junacima kolale su tekom vjekova pjesme po ustima germanskih plemena, al su se i te pjesme, isto kako i one spomenute od Taćita, izgubile. To što od njih znamo, imamo zahvaliti većim dijelom njemačkom narodnom eposu *Niebelungima*. Ovaj epos, neka je postao tek u 13 stoljeću, ipak mu je gradivo mnogo starije, jer se temelji na već spomenutim starim junačkim pričama, koje postadoše odma iza seobe naroda. Kakono i njegovi izvori, sadržava ovaj epos, uz elemente germanskog poganstva iz dobe seobe naroda, još jedan mnogo stariji, germanskoj pradobi pripadajući mitični elemenat, kako dokazuje isto ime Niebelungen (od staronordičnog Niflheim t. j. stan magle, kraljestvo mrtvih), pa mnogobrojna druga bića, koja odavaju čisto mitički harakter. Ovdje imamo dakle pojav sasvim analogan onome, što smo ga opazili u iranskim legendama, i što se osobito ističe i u grčkim junačkim pričama, samo s tom razlikom, da su u germanskim pričama mitična bića poprimila historična imena, dočim kod Grka, vještih u kovanju imena, mitična bića, akoprem zaogrnuta historičnim ruhom, ipak nose u opće i na istom imenu mitični biljeg. Odnosno na mitologiju plemena današnje Njemačke, spomenuti mi je jošter njeke spomenike kršćanske pojezije 9. stoljeća, koje su uza sav svoj strogo kršćanski značaj od ne male važnosti za mitologično istraživanje, budući se u njima sačuvali izrazi i uspomene na prastaro vjerovanje, sve dakako prepleteno sa kršćanskim motivima i udešeno prema zahtjevima kršćanstva. Tako sjećaju n. pr. pojedini izrazi u tako zvanoj *vessobrunskoj molitvi* stare poganske pojezije, osobito one pjesme u Eddi, koja sadržaje starogermansku priču o postanku svijeta. Isto tako u *Muspilli-u* ispremiješano je baš na čudan način i skupa stopljeno kršćansko vjerovanje o sudnjem danu sa starogermanskim vjerovanjem o općem požaru; a u pjesmi *Heliandu* pripisuju se kršćanskim bićima čisto poganski atributi.

Osim ovih glavnih izvora starogermanske mitologije, koje valja u prvom redu upotrijebiti pri mitologičnom sravnjivanju, imaju potomci starih Germana, kao i svi drugi arijski narodi u većoj ili manjoj mjeri, svoje nejunačke priče[1]), u kojim će vješti istraživatelj naći po gdje-

1) V. J. u. W. Grimm, Kinder-und Hausmärchen.

Digitized by Google

koju zgodnu analogiju, ali, budući da te priče nemaju one važnosti, kojom se odlikuju slične priče slavenskih plemena, a baš ću o tim evo odma opširnije progovoriti, mislim da nije upravo od potrebe da ovdje napose razložim njihove osobitosti.

Slavenska grana arijske obitelji, i ako nije poput Indijanaca, Iranaca i Germana proizvela opširnih epâ i legenada, da u njima ostavi potomstvu uspomenu na svoje davno vjerovanje, pruža ništa ne manje i ona istraživatelju mitâ dragocijeno srestvo u svojim mnogobrojnim nehistoričnim pričama. Te su priče za istraživanje arijskih mita često od mnogo veće važnosti nego iste indijske, iranske i germanske legende, buduć da se je u njima prvobitna mitična jezgra sačuvala mnogo čišća, bez svakog historičnog interesa. Čim više napreduje istraživanje starog života arijskih naroda, tim se bolje dolazi do uvjerenja, da su Slaveni od svih evropejskih naroda najbolje sačuvali i u jeziku, i u mašti, i u vjerovanju, i u načinu življenja prvobitni arijski harakter. Taj prvobitni oblik njihovih običaja nije moglo promijeniti ni najmanje njihovo dugo općenje sa tugjim, navlaš tatarskim plemenima, niti je to preinačilo oblik njihove stare vjere. Jedina posljedica tog općenja bila je ta, što je slavenski seljak nazvao svoje mitične nemani, te duhove tame, imenima svojih dušmana Tatara ili Turaka; al i to bez ikakvog historičnog značenja, tako da se taj pojav ne može nimalo sravniti sa onim prividno sličnim, što smo ga opazili kod Iranaca i Germana, koji u svojim legendama nijesu samo upotrijebili imena svojih dušmana u mitološke svrhe, nego su sve svoje vjerske uspomene tako prepleli sa svojom davnom povijesti, da samo na mjestima izviriva mitična jezgra. Inače je slavenska priča prosta od svakog naznačivanja imena iz poznate nam povijesti ili geografije; lica i mjesta, koja nam ona iznaša, imaju skroz mitični kroj 1). Ima paček priča, u kojima se fizički pojav niti ne krije pod čovječim ruhom, nego je izražen svojim pravim imenom. Tako n. pr. u jednoj priči, gdje no se pripovijeda, kako je drevna svjetlost bila progutana od jednog strahovitog zmaja, i kako je pak tome zmaju jedan mladić razbio glavu i prolio svjetlost nad cijelim kraljestvom. Tako isto nalazimo u drugim pričama, bez svake zoo — ili

1) Nodilo, ibid. p. 59.

antropomorfoze, vjetrove, grȁde, gromove, koji kradu djevojke, dočim su ti isti pojavi u varijantama poprimili zoomorfični oblik, postali sokolȕ, orlȕ i vranȕ[1]).

Nego i od istih slavenskih priča nijesu sve u istom stepenu ostale proste od tugjih upliva i elemenata, pa nijesu ni jednako važne. Pustiv na stranu ove sad spomenute priče, u kojima su prirodni pojavi sačuvali donapokon svoje pravo ime, najčišće su one, u kojima se miti prikazuju još u fizičnom obliku. K ovim se priključuju one, u kojim se prvobitni prirodni nazori pokazuju harakterizovani ne toliko u fizičnim, koliko u etičnim potezima, kadgod pače ni ne pripadaju mitu, nego etosu, a to su baš one priče, koje su osobito važne za razabiranje običaja, a navlaš najstarijeg običajnog prava Slavena. Al i u mnogim od ovih priča sa etično-mitičnim sadržajem nije mučno razabrati mit. U ovim bo pričama nalazimo roždenice i saždenice, te slavenske parce, i drugo koješta, što je izvorno bez dvojbe imalo skroz fizični značaj, a u sadašnjim oblicima prepleteno je sa etičnim i racijonalističnim dodacima. Takve su takogjer priče o udesu, o nepravdi, o bogastvu i siromaštvu, o krivnji i nevinosti, kojima je uvijek svrha udešena prema pučkom moralu. Ove su priče postale time, što su se stare priče skroz mitična sadržaja odijevale ruhom odgovarajućim društvenom ili javnom životu. S toga opažamo, da n. pr. u jednoj priči jednog plemena dolaze zmajevi, dočim kod drugog plemena u analognoj priči zmajevo mjesto zauzimlju razbojnici. Takvim pojavima bogati su najrazličitiji mitični kikli. Al se je u tom obziru išlo i dalje, dalo se je naime priči značaj legende, i priredio se mitični sadržaj prema kršćanskim odnošajima, jedan pojav, koji je veoma čest u pučkom pričanju svih kršćanskih naroda. I tako nije rijetko naći, da nam se jedna stanovita priča prikaže kod jednog naroda u kršćanskom ruhu, dočim je u varijanti drugog srodnog naroda sačuvala jošte skroz mitično značenje.

Istaknuv ovako u kratko glavna srestva mitološkog sravnjivanja, koja nam pružaju najvažniji narodi, imajući zajedničko porijetlo sa grčkim, valjalo bi se obazrijeti i na druge relativno manje važne arijske narode, na Litavce, Kelte, Ilire, kao što na razna plemena stare Italije;

1) Krek, Einleitung in die slav. Literaturgesch. p 231.

Digitized by Google

al nam zalibože to ne dopuštaju uske granice označene ovoj radnjici, a s druge strane sve ono, što bi smo mogli reći o njihovim drevnim vjerama, pada više manje pod opću harakteristiku mitologija spomenutih plemena.

Ali prije nego zaključim ovaj kratki pregled pomoćnih srestava, što no ih arijske mitologije davaju svojoj grčkoj posestrimi pri njezinom znanstvenom istraživanju, spomenuti mi je jednu osobita vrst priča, koje su za mitologično sravnjivanje od najveće koristi, a to su tako zvane *životinjske priče*, kojima obiluju više ili manje pučke predaje svih arijskih naroda. Veliku važnost životinjskih priča istaknuo je najprije J. Grimm 1), koji je, razjasniv svestrano njihov postanak, bitnost i razvitak, postavio temelj njihovu znanstvenom istraživanju. Po njegovom mnjenju nema možda ništa u cijeloj povijesti pojezije i literature, što bi bilo prikladnije od tih priča, da pokaže svezu prasrodnih naroda. U njima biće bez dvojbe ostavili nješto taloga prvobitni društveni odnošaji čovjeka, ali obzirom da su se životinje smatrale i štovale kao slike i znamenja božanstava, naravno je, da su one izrazi pjesničkog motrenja prirode, osobito u onoj dobi, kad no je Arijac, podan pastirskom i lovačkom životu, živio u uskom općenju sa životinjama, u naravi kojih je opažao nješto, što je bilo svoje i njemu, a opet nješto drugo, po čem su mu se prikazivale kao zagonetna bića. Prvo je učinilo da su se životinjama pripisivala čustva, misli, djelovanje, jezik čovječi, drugo, da su se uzimale kao znamenja božanstava ili prirodnih slika, ili odrazi prirodnih pojava. To je stupanj mita poznat pod imenom teriomorfizma ili zoomorfizma, koji sačinjava na njeki način posredni stupanj izmegju čistog i antropomorfičnog motrenja prirode. Čim se je pak više uobrazivalo ovo zadnje, tim je više iščezavalo ono prvo, i životinjski lik sačuvao se je samo u toliko, u koliko se je mislilo, da se bogovi pomišljeni pod čovječim oblikom pretvaraju vremenito u životinje, ili se je davao životinjski oblik samo pojedinim udovima bogova.

Kod upotrijebljenja životinjskih priča za mitološko istraživanje, red je pako uvažiti njeke okolnosti, osobito razlike nastale uslijed geografičnih uticaja. Tako je n. pr. o njekim životinjama nastao u evropejskim

1) Reinhart Fuchs, Berlin 1834.

Digitized by Google

pričama cijeli epos, dočim indijske priče davaju tim životinjama sasvim sekundarno mjesto; isto kako s druge strane druge životinje, kao n. pr. slon, opica, koje zauzimlju toliko važno mjesto u brahmanskim mitima, jedva da se spominju u mitičnim legendama Evrope, gdje no su te životinje bile manje poznate, i zato manje prikladne da pridrže ili preinače staru mitičnu sliku. Osim toga razni harakteri, razne potrebe i tendencije raznih plemena sačinjavajućih istu rasu, ostaviše izmegju ostalih tu posljedicu, da se je na jednome mjestu ljubilo i željelo ono, od česa su se strašili i bojali na drugom mjestu, da je isti predmet zauzimao u jednom mjestu oblik božanski, dočim se je na drugom smatrao demonijalnim. Napokon ne valja zaboraviti ni to, da je po gdjekoji mit, od jednog naroda većim dijelom zaboravljen, bio od drugoga čvrsto pridržan i često razvijen u sve to većoj bujnosti značenja i kićenosti oblika. I ova je razlika odgovarala stranom većem ili manjem utisku izazvanom u srcu pri promatranju istih nebeskih pojava, stranom drugim budi fizičnim budi društvenim odnošajima.

Na sadašnji oblik životinjske priče uplivao je nadalje i duševni razvitak raznih naroda u historičko doba. Tako n. pr. opstoji s tog uzroka izmegju germanske i slavenske životinjske priče znatna razlika. Germanska životinjska priča pala je naime već za rana pod upliv literature, te su njezini motivi bili pismom zabilježeni i na razne načine preragjeni, pa je tako izgubila mnogo od svoje prvobitne čistoće; slavenska priča nasuprot, koja se je rasplodila sve do najnovijih vremena jedino kroz usta puka, ostala je čista od svakog reformirajućeg upliva. I zato je slavenska životinjska priča kao srestvo mitološkog sravnjivanja od osobite koristi, i žaliti je, što su se mitolozi u svojem ekskluzivizmu malo ili ništa na nju obazirali 1).

Spomenuti mi je napokon još jedno srestvo za mitologično istraživanje, srestvo tobože od manje važnosti nego li ostala dosle spomenuta, i mnogo siromašnije, al nipošto toliko neznatno, da bi ga mitolog smio prezrijeti, a to su one *poslovice*, *presude* i *zagonetke*, koje nose mitičan značaj. Broj je takvih poslovica dosta malen prama mnoštvu onih, ko-

1) O toj važnosti slavenskih životinjskih priča može se lako uvjeriti svako, samo ako uzme u ruke bogatu zbirku ruskih narodnih priča od Afanasieva: Narodnyja russkija skazki, Moskva 1863.

je se pokazuju kao produkat kašnjeg kulturnog procesa, ili onih, koje možemo smatrati internacijonalnim ili kozmopolitičnim, jer nastaju kod najrazličitijih naroda na stanovitom kulturnom stepenu; al ima izmegju njih po gdjekoja, koja odaje tako čisto mitičan kakav motiv, da je od velike potpore kad se radi o protumačenju istog motiva u priči ili legendi[1]), i popunjuje često veoma zgodno rezultate postignute drugim putem na polju mitološkog istraživanja. Isto kako i njeke priče, tako su se i njeke poslovice otele raznim, imenito vjerozakonskim uticajima, koji su djelovali na duševni život naroda. Tome je najviše doprinijela okolnost, što se je već za rana izgubilo prvobitno njihovo značenje, a počeo im se davati preneseni smisao. Druge opet, koje po svojoj naravi nijesu imale tih povoljnih uvjeta, izgubiše u borbi megju poganstvom i kršćanstvom nješto od svojeg prvobitnog oblika, te zadržav svoju prijašnju suštinu, poprimiše ruho odgovarajuće novome nauku. I zato nalazimo tako često kršćanska imena prepletena i spojena sa motivima, koji inače dišu sasvim poganstvom i poganskim praznovjerjem[2]).

Ovo isto vrijedi i o njekim presudama, formulama za vračanje i blagosivljanje, prispodobama, u metaforičnom obliku kojih kriju se često mitični nazori. Ne valja ipak pri tome zaboraviti, da se mnogo toga usprkos prividno starinskome koloritu, pri pomnjivijem istraživanju odaje kao kašnji plod pučkog duha, a nješto opet da je postalo krivim tumačenjem kršćanskih nazora. Ništa ne manje razlučiv sve to, ostaće ipak nješto, što mitološkoj znanosti može lijepo doći u prilog.

---

1) Gubernatis, Mitologia vedica 17.

2) Samo kao primjer navagjam njeke poslovice mitičnog haraktera: *Pitali kurjaka, kad je najveća zima, a on odgovorio, kad se sunce ragja.* Vuk. Nar. posl. p. 248. (Ovdje imamo po svoj prilici uspomenu na svečanost poroda sunca). — *Žili v lěsě, molilis kolesu.* Afanas. Poet. vozzr. Slavjanŭ na prirodu 1. p. 213; ili: *Žili v lěsě, molilis pnjamu* (panja, kumiru u obliku panja). — *Zakochal sie jak djabel w suchej wierzbie* (zaljubî se kao gjavo u staru vrbu). Krek. ibid. p. 285. — *Wenn die Kuh gestorben ist, verwart man den Stall.* — *Wer eine Kuh verloren und den Schwanz zurückerhält, hat nicht viel, aber mehr als nichts.* — *Die schwarze Kuh hat ihn gedrückt.* — *Soll die Kuhmagd spinnen, wird man wenig Garn gewinnen.* (Deutsches Sprichwörter-Lexicon, Leipzig, Brockhaus 1870). — *Une vache ne sait que lui vault sa queue jusque elle l' a perdu.* — *Ohe! piove! l' avaro crepa* (Gubernatis. Mitol. ved. p. 18). — *Načinila se kao Dodola* (Dodola je očevidno mitično ime). Vuk. 192.

Digitized by Google

Druga vrst elemenata, od kojih sastoji grčka mitologija, jesu, kako no vidismo, nearijski, imenito orijentalni elementi. Grčki je narod, uslijed prirogjenog mu nagnuća za plastičnošću i osobite duševne sposobnosti, već u samom početku svojeg samostalnog duševnog života uobličio i okitio u tom smislu svoju religijoznu baštinu, a onda u relativno kasnije doba, uslijed takogjer urogjene asimilovajuće moći, svakojake tugje elemente, kojima je obogatio svoju vjeru, tako vješto preradio i prečinio, da se zbilja može donekle oprostiti onim, koji, začarani estetičnim jedinstvom homerskog Olimpa, neće u tu smjesu da vjeruju. Drugi su arijski narodi nasuprot proživjeli svoj mitološki vijek u takvom duševnom stanju, da ga možemo, prispodobiv ga s grčkim, nazvati kukavnim, pa su mogli u jednostavnosti i monotoniji svojeg duševnog života sačuvati bolje prvobitni oblik svojih izvornih religijoznih nazora. Grčka se je mitologija dakle najviše udaljila od svoje prvobitne jezgre, i najviše je ispremiješana sa tugjim, nearijskim elementima, pa je sasvim naravno, da je istraživatelju grčkih mita red obazrijeti se i na mitologije onih izmegju nearijskih naroda, s kojim su Grci bili u užim odnošajima, te tražiti u njihovim mitologijama razlog mnogim pojavima u grčkoj.

Ne dâ se nijekati, da će i koje zrnce iz religija velikih kulturnih naroda prednje Azije semitskog roda biti našlo povoljno tlo u duševnom razvitku grčkog naroda, al se svakako upliv tih religija može smatrati neznatnim prema onomu, kojim ima bit djelovala na Helene vjera onih naroda, s kojima su njihova općenja bila toliko živa i raznovrsna, biva religija maloazijackih naroda, a najviše ona Feničana i Egipćana.

Feničani, koji su već u 14. stoljeću pr. Is. bili počeli naseljivati Kipar, otkriše brzo otoke egejskog mora i upoznaše odma njihovu važnost za trgovinu i obrt svojih cvatućih gradova. Osvojiv po svoj prilici oko 1300 g. pr. Is. bogate i zgodno položene otoke Rod i Kretu, učiniše osobito ovaj zadnji glavnim ishodištem i osnovom svojeg gospostva u egejskom moru. Malo zatim pretvoriše mnoštvo otoka egejskog mora za dugo i dugo vremena u važne postaje semitskih trgovaca, koji odavle s jedne strane nagjoše put k crnom moru, s druge k tračkim obalama i onim tačkama grčkog kopna, koje su bile važnije za njihove svrhe. Napokon osnovaše znamenite postaje i na samome kontinentu.

Digitized by Google

Tako pokazuje Atika jasnih tragova pradavnih doticaja sa Feničanima, a Tebe, ili bolje Kadmejska tvrgja, proslavljena u grčkom mitu legendom o Kadmu, sva je prilika, da je bila jedna od glavnih tačaka feničkog naseljenja.

Kad promislimo na tu okretljivost Feničana, a osobito na okolnost, da su oni izlagali svoju trgovinu najviše pri narodnim svečanostima, kad bi se nagomilalo mnoštvo svijeta [1]), na revnost, kojom su štovali svoje bogove, čije bi male slike svegj nosili sobom, napokon na ogromnu pretežnost njihove civilizacije [2]), osobito napram narodu stojećem jošte na niskom stepenu kulture, valja priznati, da je i njihova vjera imala ne malo uplivati na duševni razvitak u opće, a religijozni napose, mladog, nadarenog i neizmijerno obrazivog naroda grčkog. I zato, osim očitih i opće priznatih tragova, koje su ostavila u grčkoj vjeri glavna lica feničke vjere, kao Baal-Melkart. Moloch, Aschera-Astarte, cijenim da će pomnjivi istraživatelj još u mnogim drugim pojavima grčke mitologije opaziti upliv feničke religije.

Manje očit i jasan, al nipošto manje znatan, je uticaj na grčku mitologiju vjere starog Egipta, te kolijevke starinske kulture. Ako griješe oni, koji prećeravaju opseg tog upliva, mnogo više griješe oni, koji ga sasvim niječu. Istina da nam povijest nije sačuvala nikakvih pozitivnih data, iz kojih bi smo mogli tačno opredijeliti, kad i kako su u najdavnije doba grčka plemena došla u doticaj sa egipatskom kulturom, al zato imamo dovoljno priča i mitičnih uspomena, koje vežu još u najdavnije doba Grčku sa Egiptom. Tim pričam, koje pripovijedaju o dolasku egipatskih naseljenika i bjegunaca u Grčku, bila je u novije doba od njekih mitologa, osobito od sljedbenika tako zvane historične škole, ili sasvim zanijekana kakva historična vrijednost, ili svedena na neznatnu mjeru. Ali kad promislimo, da je predaja o tim seobama toli jako bila uvriježena u grčkom narodu, pa da Grci isti, inače isprazni u isticanju vlastite kulture, smatrahu se dužnicima prema Egiptu mnogih u-

1) Luciani Toxaris c. 4.

2) Poznato je, da su Feničani bili dugo vremena učitelji Grka u brodarstvu, graditeljstvu, rudarstvu, načinu utvrgjivanja, a napokon da su Grci od njih primili i pismo i babilonske mjere i uteze. Stanovnici istočnog Peloponeza poprimiše po svoj prilici od njih i običaj pokrivati lice mrtvaca, prije nego ih pokopaju, zlatnom krinkom.

Digitized by Google

stanova, napokon na mnogobrojne analogije, koje i bez pomnjivijeg ispitivanja udaraju u oči, ako se grčka mitologija usporedi sa egipatskom — nećemo za stalno smjeti isključiti iz grčke vjere dobru mjeru egipatskih elemenata 1). Naravno je pako, da ti elementi nijesu djelovali jednakom snagom na sve obrede i na sva božanstva, na koja su u Grčkoj naišli. Jer, dočim su njeki obredi i njeki bogovi ostali sasvim ili barem većim dijelom netaknuti od egipatskog upliva, mogu nasuprot njeki drugi zahvaliti svoj kašnji oblik većim dijelom prepletenju sa egipatskim motivima. Opredijeliti u koliko ovo ili ono lice, ovaj ili onaj obred nosi na sebi egipatske primjese, nije naravno moguće, nego tek uslijed pomnjiva i svestrana istraživanja; u naprijed može se, po mojem mnjenju, jedino to ustvrditi, da je egipatski upliv najjače djelovao na obrede i mite odnoseće se na Hermesa i Demetru, kao što je u opće vjerojatno, da su u uskoj svezi sa egipatskim obredima svi miti, koji odavaju astronomičan značaj.

Ostaje napokon da rečem štogod o trećoj vrsti elemenata grčke mitologije, naime o čisto narodnim grčkim elementima. Njihovo je djelovanje dijelom istodobno sa djelovanjem onih elemenata, o kojim sam do sada govorio, dijelom pada u uzrujano doba seoba grčkih plemena i njihovog megjusobnog trvenja. U prvom slučaju ima se tim elementima tražiti izvor u mjesnim odnošajima. Ako su ti mjesni odnošaji fizične naravi — a tih ima najviše — to je opredijeljenje i tumačenje mitičnog motiva relativno lakše, jer odvisi bitno od poznavanja naravi mjesta, u kojem je postao; ako li pak ne nose na sebi fizični, već kakav drugi značaj, tada je naravno i njihovo tumačenje mučnije, i u mnogom slučaju može se doći do kakvog rezultata jedino negativnim putem, to jest isključivši prije sve motive, za koje se može dovoljnom vjerojatnošću ustvrditi, da se osnivaju na elementima druge vrsti.

Važniji u opće, navlaš za tumačenje junačkih mita, jesu oni elementi, koje možemo smatrati plodom boraba i seoba grčkih plemena. Jer uslijed tih pokreta nijesu samo pobjeditelji podvrgli sebi prijašnje stanovnike osvojenog kraja, nego su se i razni stupnjevi i elementi kul-

1) Po sudu mnogih povjesničara osobito je vjerojatna seoba koje svećeničke porodice u doba kad su Hiksos osvojili Egipat, pošto su ovi proganjali najviše svećeničku kastu.

Digitized by Google

ture pomiješali; pa, akoprem je povjesnička predaja istaknula bolje ona osvajanja, ipak su ta miješanja u kulturno-historičkom pogledu mnogo važnija. I tako se priče i bogoštovja raznih naroda i plemena zasuše megjusobno i biše prenesena na nove oblike i uvjete prirode, a još više etičnog shvaćanja života. Tako n. pr. Feničani iščezoše malo po malo iz grčkih voda, a Karani i Leležani po primorjima i po otocima biše od Grka podjarmljeni, ali ostade Afrodita na Kipru, na Kiteri, na Akrokorintu i na drugim mjestima, ostadoše druga tugja bogoštovja, te se megju novim plemenima i državama njihovi mitologični krugovi razviše dalje time, što su se preinačili u osobitom smislu njihovi religijozni i simbolični motivi, koji su sad ponajviše bili shvaćeni u etičnom i praktičnom smislu. Isto tako ne iščezoše nipošto ni prvobitna i jednostavna božanstva grčkih plemena, nego biše preinačena u smislu helenskog duha i novih potreba, te isplivaše u obliku etičnih bogova ili junaka 1).

Ako su ove i druge okolnosti prouzrokovale veliku zamršenost i raznoličnost toliko u sustavu grčkih bogova koliko u onome junačkih priča, nije manjkalo s druge strane takvih okolnosti, djelatnosti i središta, koja su radila proti toj zamršenosti, uregjivajuć mnoštvo slika i likova i megjusobno ih poravnjivajuć, te uz svu različitost mjesnih bogoštovja i priča uspostavljajuć i učvršćivajuć ipak narodnu jedinost.

Takva središta sastavljanja mitâ bijahu imenito veće državne cjeline i junačke porodice, kao Argos u Peloponezu, pod starim mitičnim dinastijama tirintskih Persejevića i micenskih Pelopovića, država Kadmejona u Bejotiji, bogata središta moći poduzetnih Minija, Orhomen i Jolkos, na široko razgranjeno pleme Ejakijevića sa svojim najstarijim uspomenama helenskog plemena; a onda izmegju otoka Kreta, staro središte lelegijskog i karskog naseljenja, i napokon u Aziji prostrano kraljestvo trojansko. To su sve stara središta bogoštovja i junačke priče, koja su doduše mnogim mitičnim predajama preinačila i nakazila uspomene tih država i plemena, ali koja su se s druge strane u ono rano doba, kad je najviše cvalo mitično stvaranje, osobito odlikovala moću, naobraženjem i bogastvom, te su takogjer za mite nastavše u

1) Preller, Gr. Myth. I. p. 9.

Digitized by Google

krajevima i državicam manje važnim postavila stanovite centralne odnošaje i mjerodavne uvjete.

Još su važnija u tom obziru sveta mjesta općeg narodnog značenja, u najstarije doba osobito Dodona i Olimp. Toliko jedno koliko drugo od ova dva mjesta jesu od najveće važnosti ne samo za povijest bogoštovja odnosećeg se na Zeusa, nego takogjer, budući ovo božanstvo središte cijelog grčkog politeizma, i za povijest svega olimpičkog sustava bogova. Nadalje su Delos i Delfi mjesta znamenita kao posebna središta bogoštovja Apolova, grad Atena za ono istoimene božice, Eleusis za bogoštovje Demetre, idejska gora na Kreti i u Troadi za razna bogoštovja otokâ, arkadska gora Likej i Olimpija za peloponeško bogoštovje Zeusa. U ovim su se središtima najprije razvili samostalno stanoviti sustavi sa odgovarajućim legendama i obredima, pa su se raširili nad širokim krugom Amfiktijonija ili rastavili na podregjene obrede.

Napokon sav taj ogromni mitički materijal, na taj način preragjen i razregjen, dogje pod vlast jedne moći, koju u to doba moramo pomisliti kao jako produktivnu i okretnu, biva mitološke pjesme, koja je iz tog neiscrpivog mitologičnog blaga stvorila nebrojene spjeve i legende, te ih pjevanjem i pučkim pričanjem nosila od mjesta do mjesta, dok ne postadoše zajedničko blago cijelog naroda, da budu napokon ovjekovječene u homeričnoj i hezijodskoj pojeziji.

Uticaj tih okolnosti na grčku mitologiju koliko je bio odlučan za njezin konačni oblik, toliko je mjerodavan za njezino istraživanje. Da nije bilo tih okolnosti, grčki politeizam ne bi se nikad bio dovinuo onog estetičnog jedinstva, ni onog kulturnog značenja, koji ga toli oštro harakterišu, nego bi bio sačuvao oblik neuregjene hrpe svakojakih mitičnih tvorina, pa bi se njegovo znanstveno istraživanje ograničilo na opredijeljenje i tumačenje pojedinih mitičnih motiva, megjusobno odijeljenih i relativno samostalnih. U obliku nasuprot nastavšem uslijed djelovanja političnih i religijoznih središta, povijest je grčkog politeizma usko skopčana sa povijesti tih središta, pa će biti zadaća znanstvenog istraživanja opredijeliti najprije čimbenike, koji odlučiše postanak tih središta, kao što i način i opseg njihove djelatnosti. Valja dakle postupati u pravcu upravo protivnom onome, kojim su djelovala spomenuta središta, to

Digitized by Google

jest rastavljati konačne mitične cjeline sve dotle, dok se pregje preko faze usredotočivanja mitičnih elemenata sa strane sakupljajućih sila. Polazeći sada sa te tačke, nastaviće se mitologično istraživanje rastavljanjem i opredjeljivanjem raznih mitičnih motiva i elemenata, sastavljajućih pojedine mitične skupine, u smislu stanovišta istaknutih tekom ove rasprave.

J. Posedel.

Digitized by Google

B.

ŠKOLSKE VIJESTI.

I.

A) UČITELJSKI ZBOR.

a) Učitelji obeznijeh predmeta.

1. **Škarica Stjepan,** počasni član c. k. vojničkog znanstvenog društva u Zadru, *upravitelj*. Učio je Matematiku u V. razredu, 4 ure na nedjelju.

2. **Kobenzl Josip,** odlikovan VIII. činovničkim redom i zaslužnom nagradom od godišnjih 240 for., *profesor,* glavar VIII. razreda. Učio je Grčki u VIII. a Njemački u IV. VII. i VIII. razredu, svega 15 ura na nedjelju.

3. **Zore Luko,** dopisni član srpskog učenog društva u Biogradu i jugosl. akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, zastupnik na dalmat. saboru, član kotarskog školskog vijeća, sudbeni tumač za ruski, prevoditelj za srpsko-hrvacki i talijanski jezik, *profesor*, glavar VII. razreda. Učio je Latinski u VII. a Srpsko-Hrvacki u IV. V. VI. VII. i VIII. razredu, svega 15 ura na nedjelju.

4. **Vučetić Antun,** *profesor*. Na dopustu kao c. k. školski nadzornik kotara spljeckoga.

5. **Deanović Niko,** *profesor*. Učio je Latinski u IV. a Talijanski u III. V. VI. VII. i VIII. razredu, svega 17 ura na nedjelju.

6. **Nikolić Manojlo,** član škrbništva poljodjelskog zavoda u Gružu, *profesor*, čuvar prirodopisne zbirke. Učio je Matematiku u I. II. i III. a Prirodopis u I. II. III. V. i VI. razredu, svega 19 ura na nedjelju.

7. **Pasarić Vice,** sudbeni tumač za njemački, prevoditelj za srpsko-hrvacki i talijanski jezik, *profesor,* glavar II. razreda. Učio je Latinski u II. Srpsko-Hrvacki u II. a Njemački u V. i VI. razredu, svega 17 ura na nedjelju.

Digitized by Google

8. **Palunko** pop **Vice**, *profesor*, gimnaz. katol. kateheta, čuvar učiteljske i učeničke biblioteke. Učio je Vjeronauk u razredima I. — VIII. svega 16 ura na nedjelju.

9. **Borštnik Frano**, *profesor*, čuvar gimnaz. fizikalne zbirke, glavar IV. razreda. Učio je Matematiku u IV. VI. VII. i VIII. a Fiziku u IV. VII. i VIII. razredu, svega 19 ura na nedjelju.

10. **Posedel Josip**, *pravi učitelj*, čuvar stare gimnaz. biblioteke i numism. zbirke, glavar V. razreda. Učio je Latinski u V. Povijest i Zemljopis u II. i V. Propedeutiku u VII. i VIII. razredu, svega 16 ura na nedjelju.

11. **Zglav Mato**, *pravi učitelj*, glavar I. razreda. Učio je Latinski, Srpsko-Hrvacki i Talijanski u I. razredu, svega 16 ura na nedjelju.

12. **Matijević Niko**, *pravi učitelj*, glavar VI. razreda. Učio je Latinski u VI. i VIII. Grčki u VI. a Talijanski u IV. razredu, svega 17 ura na nedjelju.

13. **Katić Jozo** (usposobljen iz klas. filologije), *suplenat*. Učio je Grčki u IV. i V. Srpsko-Hrvacki u III. a Talijanski u II. razredu, svega 16 ura na nedjelju.

14. **Janni Rafo** (usposobljen iz klas. filologije), predsjednik mjesnog školskog vijeća, sudbeni tumač za francuski jezik, *suplenat*, glavar III. razreda. Učio je Latinski u III. a Grčki u III. i VII. razredu, svega 15 ura na nedjelju.

15. **Čubretović Stjepan** (cjelovito usposobljen iz povijesti i geografije), *suplenat*, čuvar gimnaz. geograf. zbirke. Učio je Povijest i Geografiju u I. III. IV. VI. VII. i VIII. razredu, svega 18 ura na nedjelju. Služio je do 15 Aprila.

16. **Cante Baltazar** (cjelovito usposobljen iz povijesti i geografije). Stupio je u službu dne 29 Aprila i zamijenio Čubretovića.

17. **Novaković** protopop **Jovan**, član grč. ist. ep. konsistorije kotorske, mjesni paroh. Učio je Vjeronauk grč. ist. učenike od I. — VIII. razreda, svega 12 ura na nedjelju. Služio je do 28 Aprila.

18. **Avramović** iguman **Joanikije**, zamijenio je Novakovića od dana 29 Aprila do konca godišta.

Digitized by Google

b) Učitelji slobodnijeh predmeta.

1. **Zglav Mato,** *gimn. pravi učitelj.* Učio je Kaligrafiju (relativno obezni predmet) u I. i II. odsjeku, 2 ure na nedjelju.

2. **Mohr Josip,** *profesor* pri c. k. ženskom učiteljištu. Učio je Risanje i Gimnastiku, skupa 6 ura na nedjelju.

3. **Marcocchia Napoleon,** *učitelj* pri c. k. ženskom učiteljištu. Učio je Pjevanje, 2 ure na nedjelju.

B) POSLUŽNIK

Jakob Schweinberger.

——◇——

Digitized by Google

II.

Naukovna Osnova

izvedena kroz školsku godinu 1885-86.

A) Obezni predmeti.

I. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Nauk katoličke vjere. — Tekst: *Veber Ad.*, Veliki katolički katekizam. Zagreb 1880.

II. Za učenike Grčko — Ist. — О вјери христјанској. — Tekst: Вукичевић Н., Катихизис за православне ученике средњих школа. Књига I. Панчево 1880.

Latinski. — Ura 8 na nedjelju. — Pravilni oblici; glavna pravila o porabi konjunktiva; constructio accusativi cum infinitivo uz dotične vježbe i učenje riječi i rečenica na pamet. Od početka trećega školskog mjeseca 4 školske radnje na mjesec. — Teksti: *Pavec I.*, Latinska slovnica za gymnasije. Zagreb 1881 i 1885. — *Divković M.*, Latinske vježbe za I. gymnasijski razred, II. izdanje. Zagreb 1882.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 4 na nedjelju. — Oblici. Nauk o prostoj izreci i empirično tumačenje dijela stegnute i sastavljene izreke. Čitanje uz gramatikalne opaske i učenje izabranih pjesmica iz čitanke na pamet. Vježbanje u govorenju i ortografiji. — Radnje 2 školske, a 2 domaće na mjesec. — Teksti: *Danilov Iv.*, Slovnica za srednja učilišta nižega reda. Zadar 1873. — *Smičiklas T.*, Hrvatska čitanka za I. razred gimnazijski. Zagreb 1881.

Talijanski. — Ure 4 na nedjelju. — Ortoepija i ortografija. Pravilni gramatički oblici i prevagjanje po tekstu do §. 97 uz učenje riječi. Naučilo se je na pamet nekoliko pjesmica. — Radnje 4 školske na mjesec. — Teksti: *Mussafia Ad.*, Talijanska slovnica za početnike,

Digitized by Google

priredio I. K. Švrljuga. Zagreb 1878 i 1886. — *Letture italiane* per le classi inferiori delle scuole medie. Parte I. Vienna 1883 (Hölder).

Zemljopis. — Ure 3 na nedjelju. — Počeci iz opće geografije. Pregled glavnih oblika kopna i vode u njihovu razdijeljenju na zemlji i položaja važnijih država i gradova s neprestanim vježbanjem u čitanju i risanju zemljovidâ. Elementi matematične geografije u koliko su neophodno potrebiti za razumljenje zemljovida i dadu se istumačiti elementarnim načinom. — Teksti: *Streer Ed.*, Zemljopisna početnica za I. razred srednjih učilišta. Zagreb 1882. — *Kozenn B.*, Geographischer Schul-Atlas für Gymnasien in 56 Karten. Beč 1885 (Hölzel).

Matematika. — Ure 3 na nedjelju. — *Aritmetika.* Desetični sustav; četiri temeljna računa s neimenovanijem jednoimenijem i višeimenovanijem cijelijem i desetinskijem brojevima. Djeljivost brojeva. — Nešto o metričkoj mjeri i utezima. — *Geometrija.* Crte, kutovi i trokuti. — Radnja školska 1, a domaće 2 na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici za niže razrede gimnazija, I. razdio. Zagreb 1880. — *Dřizhal-Pexider*, Mjerstvo za male gimnazije, I. dio. Zagreb 1884.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — *Zoologija.* Sisavci, kukci i pauci. — Tekst: *Pokorny-Furlić*, Prirodopis životinjstva, III. izdanje. Zagreb 1881.

II. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Biblička povijest iz staroga zavjeta uz geografične vijesti o Palestini. — Teksti: *Iveković Fr.*, Biblijska poviest starozavjetne objave za srednja učilišta. Zagreb 1879. — *Skurla St.*, Historijska geografija Palestine. Beč 1872.

II. Za učenike Grčko-Ist. — О надежди и љубави христјанској. — Tekst: Вукичевић Н., Катихизис за православне ученике средњих школа. Књига II. Панчево 1880.

Latinski. — Ura 8 na nedjelju. — Nepravilnosti u deklinaciji i konjugaciji; dvostruki nominativ; konjunktiv s veznicima; neupravno pitanje;

Digitized by Google

glavnija pravila o akuzativu, genetivu i ablativu; dativ sa *sum*; prijedlozi; konstrukcija imenâ gradova; verba impersonalia; nominativus i accusativus cum infinitivo; gerundia; poraba participija; ablativus absolutus. — Radnje 4 školske, a 2 domaće na mjesec. — Teksti: *Pavec I.*, Latinska slovnica, v. I. razred. — *Divković M.*, Latinske vježbe za II. gimnazijski razred. Zagreb 1884.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 3 na nedjelju. — Opetovanje i dovršenje nauka o oblicima; o tvorenju riječî; o rečenicama sastavljenijem i pokraćenijem. Čitanje uz gramatikalne opaske; učenje izabranih komada na pamet. — Radnje 2 školske, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Veber Ad*, Slovnica hrvatska za srednja učilišta. Zagreb 1876. — *Smičiklas T.*, Hrvatska čitanka za II. razred srednjih učilišta. Zagreb 1884.

Talijanski. — Ure 4 na nedjelju. — Opetovanje i popunjenje pravilnih oblika. — Prevagjanje usmeno i pismeno. — Učenje riječî i gdje koje pjesmice na pamet. — Vježbanja razgovorna. — Radnje 2 školske, a 2 domaće na mjesec. — Teksti: *Vučetić A.*, Razgovorna slovnica talijanska. I. tečaj. Dubrovnik 1880. — *Letture italiane* per le classi inferiori delle scuole medie. Parte II. Vienna 1883 (Hölder).

Zemljopis. — Ure 2 na nedjelju. — Posebni zemljopis Azije i Afrike u pogledu oro-idrografičnom i topografičnom, s obzirom i na podneblje, osobito u koliko ovo upliva na rastlinstvo pojedinijeh zemalja i na njihov gospodarstveni, društveni i kulturni život. Opći pregled Evrope glede orisa, reliefa i rijeka. Posebni zemljopis južne Evrope. — Teksti: *Matković P.*, Zemljopis za niže razrede srednjih učilišta, III. izd. Zagreb 1883. — *Kozenn B.*, Geographischer Schul-Atlas in 38 Karten. Beč (Hölzel).

Povijest. — Ure 2 na nedjelju. — Pregled povijesti starog vijeka, poglavito Grka i Rimljana, s osobitim obzirom na biografije odličnijeh lica i na priče. — Teksti: *Hannak-Klaić*, Poviest staroga vieka za niže razrede srednjih učilišta. Zagreb 1882. — *Jausz G.*, Historisch-geographischer Schul-Atlas, I. dio. Beč (Hölzel).

Matematika. — Ure 3 na nedjelju. — *Aritmetika.* Skraćena množidba i dioba cijelih brojeva i desetinskijeh česnika; računanje s običnijem česnicima; o metričkoj mjeri i utezima; omjeri, razmjeri, trojno

Digitized by Google

pravilo, postotni račun. — *Geometrija.* Trokuti, četverokuti, višekuti; opseg i ploština likova; jednakost i pretvorba likova. — Radnja 1 školska, a 2 domaće na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici, v. I. razred. — *Dřižkal-Pexider*, Mjerstvo, v. I. razred.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — I. semestar. *Zoologija.* Ptice, gmazovi, vodozemci, ribe, mekušci, crvi, stonošci i korepnjaci. — II. semestar. *Botanika.* Udoslovje bilina i opisivanje najvažnijih bilina javnocvijetaka. — Teksti: *Pokorny-Furlić*, Prirodopis životinjstva, v. I. razred. — *Pokorny-Janda*, Prirodopis bilinstva za niže razrede srednjih učiona. Zagreb 1883.

III. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Biblička povijest iz novog zavjeta uz geografične vijesti o Palestini. — Teksti: *Iveković Fr.*, Poviest novozavjetne objave božje za srednja učilišta. Zagreb 1879. — *Skurla St.*, Zemljopis Palestine, v. II. razred. II. Za učenike Grčko-Ist. — Приповијетке старога и новога завјета. — Tekst: Даничић Ђ., Приповијетке из старога и новога завјета, XII издање. Панчево 1882.

Latinski. — Ura 6 na nedjelju. — Opetovanje etimologije; sintaksa padeža; sintaktičke osebine u upotrebljavanju pridavnika i zaimena uz dotična vježbanja po 3 ure na nedjelju. Prevelo se je iz teksta: Sedam kraljeva rimskijeh; Horatius Cocles; Mucius Scaevola; Cloelia virgo; Menenius Agrippa; C. Marcius Coriolanus; Fabii trecenti sex; C. Fabricius; M. Attilius Regulus; M. Porcius Cato; C. Julius Caesar; M. Tullius Cicero; Octavianus Caesar Augustus. Naučilo se je nekoliko komada na pamet. — Radnje 2 školske, a 2 domaće na mjesec. — Teksti: *Pavec I.*, Latinska slovnica, v. I. razred. — *Hrvatske zadaće* o skladnji latinskoga jezika, I. dio. Zagreb 1884. — *Lhomond*, Urbis Romæ viri illustres. Zagreb 1879.

Grčki. — Ura 5 na nedjelju. — Promjena glasova; naglašivanje; enklitike; deklinacija samostavnika i pridavnika i njihove nepravilnosti;

Digitized by Google

pravilno i nepravilno poregjivanje pridavnika; zaimena; brojnici; sprezanje prezentske osnove slivenijeh i neslivenijeh glagola; o augmentu; o razdiobi glagola na 4 razreda; jači aorist; futur, slabiji aorist uz dotična vježbanja do §. LXIII. — U II. semestru po 1 školska i 2 domaće radnje na mjesec. — Teksti: *Curtius G.*, Slovnica grčkoga jezika, preveo Fr. Petračić, III. izdanje. Zagreb 1881. — *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica za III i IV razred gimnazijski, priredio A. Musić. Zagreb 1882.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 3 na nedjelju. — Prijedlozi; nauka o izrekama i najvažnija pravila o vremenima i načinima. Čitanje odabranijeh komada iz čitanke i učenje na pamet po gdje kojeg komada shodnijega za deklamovanje. — Radnje 2 školske, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Veber Ad.*, Slovnica hrvatska, v. II. razred. — *Smičiklas T.*, Hrvatska čitanka za III. razred gimnazijski. Zagreb 1880.

Talijanski. — Ure 3 na nedjelju. — Opetovanje nepravilnijeh glagola, a od sintakse što je najvažnije. Čitalo se je i protumačilo više izabranih komada štiva uz kazivanje onoga, što se je pročitalo. Učenje izabranih kratkih pjesmica, riječi i fraza na pamet. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Mussafia Ad.*, Talijanska slovnica, v. I. razred. — *Letture italiane* per le classi inferiori delle scuole medie. Parte III. Vienna (Hölder).

Zemljopis. — Ure 2 na nedjelju. — Pregledni opis matematične geografije u koliko se proteže na odnošaj realnog gibanja zemlje naprama prividnom. Usporegjujući posebni zemljopis sjev.-ist. Evrope (osim Austro-Ugarske monarhije) u odnošaju sa povijesti. Posebni zemljopis Amerike i Australije. — Teksti: *Matković P.*, Zemljopis, v. II. razred. — *Kozenn B.*, Geographischer Schul-Atlas, v. II. razred.

Povijest. — Ura 1 na nedjelju. — Kratki pregled najvažnijih osoba i dogagjaja iz povijesti srednjeg vijeka uz isticanje glavnih čina iz povijesti Austro-Ugarske monarhije. — Teksti: *Klaić V.*, Poviest srednjega vieka za niže razrede srednjih učilišta. Zagreb 1878. — *Jauss G.*, Historisch-geographischer Schul-Atlas, II. dio. Beč (Hölzel).

Matematika. — Ure 3 na nedjelju. — *Aritmetika.* Protivne oline; četiri temeljna računa s jedno - i višečlanijem algebričnijem izrazima i

Digitized by Google

česnicima. Uzmnozi i korijeni. — *Geometrija.* Jednakost u plošnom sadržaju: ploština pravocrtnih likova, kružnica, elipsa, parabola. — Radnja 1 školska na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici, II. dio, III. izdanje. Zagreb 1880. — *Dřížhal-Pexider*, Geometrija za male gimnazije, II. dio. Zagreb 1876.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — I. semestar. *Mineralogija.* Opća svojstva ruda i opis pojedinijeh razreda. — II. semestar. *Fizika.* Opća svojstva tjelesa; počela i zakoni o hemičnijem slučeninama i rastvorbama; najvažnije slučenine. — Teksti: *Kišpatić M.*, Rudstvo za niže razrede srednjih škola. Zagreb 1880. — *Wassmuth-Stožir*, Fizika za niže razrede srednjih škola. Zagreb 1884.

IV. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — O obredima i sv. činima katoličke crkve. — Tekst: *Rubetić Cvj.*, Katolička liturgika. Zagreb 1879.

II. Za učenike Grčko-Ist. — Изјашњење свете литургије. — Tekst: Вукичевић Н., Изјашњење свете литургије, II. издање. Панчево 1876.

Latinski. — Ura 6 na nedjelju. — Teorija vremena i načina uz dotična vježbanja po 1 uru na nedjelju. — Prevelo se je i tumačilo: *Caes.* de bello Gallico, lib. I. IV, c. 19 do konca, V, VI, VII, c. 1-29. Naučilo se je na pamet lib. I, c. 14 i 35. — Prosodija i metrika. — Radnje 2 školske, a 2 domaće na mjesec. — Teksti: *Pavec I.*, Latinska slovnica, v. I. razred. — *Hrvatske zadaće,* (v. III. razred) II. dio. Zagreb 1882. — *C. Julii Caesaris* commentarii de bello Gallico, ed. I. Prammer. Prag 1883 (Tempsky).

Grčki. — Ure 4 na nedjelju. — Opetovanje oblika i dovršenje glagola na *ω*, na *μι* i nepravilnijeh uz dotična pismena i usmena vježbanja. Iz sintakse: o slaganju predikata sa subjektom: o položaju spolnika; nešto o partićipiju predikativnomu. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Curtius G.*, Slovnica grčkoga jezika, v. III. razred. — *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred.

Digitized by Google

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Čitali su se uz gramatikalno tumačenje izabrani komadi štiva iz čitanke. Naučilo se je nekoliko pjesama na pamet uz vježbanje u deklamovanju. Iz sintakse: nauka o vremenima i načinima i opetovanje glavnijeh pravila. O desetercu i štogod u kratko o epskoj pjesmi. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Veber Ad.*, Slovnica hrvatska, v. II. razred. — *Marković F.*, Hrvatska čitanka za IV. razred gimnazijski, II. izdanje. Zagreb 1880.

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — Dovršenje sintakse i opetovanje iz sve gramatike s usmenijem vježbanjima. Učenje izabranijeh komada na pamet. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Mussafia Ad.*, Talijanska slovnica, v. I. razred. — *Letture italiane* per le classi inferiori delle scuole medie. Parte IV. Vienna 1883 (Hölder).

Njemački. — Ure 4 na nedjelju. — Nauk u čitanju, izgovaranju i pravopisu. Prevelo se je po tekstu: II. razdio (Oblici) do §. XLVII uz učenje dotičnih pravila i riječi na pamet. — Lakše vježbe u razgovaranju. Od II. semestra po 2 radnje školske na mjesec. — Tekst: *Kobenzl J.*, Njemačka Palestra. Beč 1880.

Povijest-Zemljopis. — Ure 3 na nedjelju. — I. semestar. Kratki pregled povijesti novoga vijeka uz isticanje osoba i zgoda znamenitijih za povijest ukupne monarhije austro-ugarske. — II. semestar. Posebni zemljopis austro-ugarske monarhije po glavnijem tačkama njezina sadašnjeg stanja, s obzirom na najvažnije dogagjaje njezine povijesti, uz isticanje uže domovine. — Teksti: *Hoić I.*, Poviest novoga vieka za niže razrede srednjih učilišta. Zagreb 1878. — *Jauss G.*, Historisch-geographischer Schul-Atlas, III. dio. Beč (Hölzel). — *Matković P.*, Zemljopis austrijsko-ugarske monarhije za niže razrede srednjih učilišta. Zagreb 1882.

Matematika. — Ure 3 na nedjelju. — *Aritmetika.* Jednadžbe I. stupnja s jednom ili više nepoznanica; rješavanje zadataka uporabom jednadžaba; sastavljeno trojno pravilo; prosti dobitni račun, ročni, družbeni, smijesni i verižni račun; sastavljeni dobitni račun. — *Geometrija.* Stereometrija. Tačka i crta u prostoru; ugao; uglasta i okrugla tjelesa. Oplošje i tjelesnina tjelesa. — Radnje 1-2 školske,

Digitized by Google

a 4 domaće na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici, v. III. razred. — *Dřížhal-Pexider*, Geometrija, v. III. razred.

Fizika. — Ure 2 na nedjelju. — Ravnotežje krutina, kapljevina i uzdušnina; gibanje krutina; talasno gibanje; magnetičnost, električnost, akustika, optika i toplina. — Tekst: *Wassmuth-Stožir*, Fizika, v. III. razred.

V. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Opća dogmatika. — Tekst: *Suk Dr. Fr.*, Katolička apologetika. Zagreb 1883.

II. Za učenike Grčko-Ist. — Догматичко богословље; наука о Богу; о тајинству св. Тројице; о Сасионој у опште; о анђелима. — Tekst: Митрополит Михаил, Догматичко богословлѣ. Београд 1872.

Latinski. — Ura 5 na nedjelju. — Ponavljanje i dopunjenje sintakse. Gramatično-stilistično vježbanje po 1 uru na nedjelju. — Pouka u metrici. Kratak životopis Livijev i Ovidijev. Prevelo se je: *Liv.* I. c. 1-50; *Ovid.* Met. I. 89-415; VI. 146-312; VIII. 618-720; X. 1-77; Fast. II. 193-242; Trist. I. 3; IV. 10, v. 1-132. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Maiksner Fr.*, Latinska vježbenica za više razrede hrvatskih gimnazija, I dio. Zagreb 1876. — *T. Livii* ab urbe condita librorum partes selectæ, iterum edid. C. J. Grysar. Beč 1872 (Gerold). — *P. Ovidii Nasonis* carmina selecta, ed. H. S. Sedlmayer. Prag 1884 (Tempsky).

Grčki. — Ura 5 na nedjelju. — Ponavljanje atičkijeh oblika; glavna pravila Omerovog dijalekta. Iz sintakse: spolnik, padeži, prijedlozi, uz gramatična vježbanja po 1 uru na nedjelju. — Čitanje iz *Xenoph.* Kirup. I. II. V. XI; Anab. I. II. V. VI; *Hom.* Ilias lib. I. i VI, 1-360. Naučilo se je nekoliko komada na pamet. — Radnja 1 školska na mjesec. — Teksti: *Curtius G.*, Slovnica grčkoga jezika, v. III. razred. — *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred. — *Schenkl Dr. K.*, Chrestomathija iz Xenophonta, za hrvatske gimnazije priredio L. Jurmić. Zagreb 1881. — *Homeri* Ilias, edid. G. Dindorf. Lipsiae 1884 (Teubner).

Digitized by Google

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Pristup literaturi; najglavnije o metrici; nacrt poetike; epsko pjesništvo; priča i gatka; mita i legenda; epos, romanca i balada, uz čitanje, tumačenje i učenje na pamet dotičnih odlomaka iz čitanke. — Radnja 8 školskih, a 6 domaćih. — Tekst: *Petračić F.*, Hrvatska čitanka za više gimnazije. Knjiga I. Zagreb 1877.

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — Čitanje i prevagjanje izabranih komada iz *Manzoni:* „I promessi sposi". Spisateljeva biografija. Izabrani komadi iz raznih spisatelja po antologiji, uz tumačenje i učenje na pamet biranih odlomaka. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Manzoni A.*, I promessi sposi. Milano 1884 (Sonzogno). — *Carrara F.*, Antologia italiana proposta alle classi de' ginnasi liceali, vol. V. (L' ottocento). Beč 1857.

Njemački. — Ure 3 na nedjelju. — Razlučivost i nerazlučivost sastavljenijeh glagola; sprezanje izvedenih i sastavljenih glagola; tačnije tumačenje inversije; stupnjevanje prislovâ; prislovi *da* i *wo* složeni s prijedlozima; uz koje glagole u vremenima savršenog čina stoji *sein*, a uz koje *haben*; poraba osoba, načina i vremena do partićipija, sve uz dotična vježbanja po tekstu od §. XLIII — LX. — Radnje 2 školske, a 1 domaća na mjesec. — Tekst: *Kobenzl J.*, Njemačka Palestra, v. IV. razred.

Povijest. — Ure 3 na nedjelju. — Povijest staroga vijeka, navlastito grčka i rimska do Augusta, uz isticanje momenata kulturno-historičnijeh i uz dotične zemljopisne crte. — Tekst: *Gindely-Klaić*, Poviest staroga vieka za više gimnazije. Zagreb 1881.

Matematika. — Ure 4 na nedjelju. — *Aritmetika.* Četiri glavne operacije različitih brojeva; brojni sustavi; znakovi djeljivosti brojeva; o najvećoj zajedničkoj mjeri i najmanjem zajedničkom višekratniku; obični i desetinski česnici; omjeri, razmjeri i njihova uporaba; izvjesne jednadžbe I. stupnja s jednom i više nepoznanica. — *Geometrija.* Planimetrija. — Radnjâ školskih 1-2, a domaćih 3-4 na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici i algebri za više razrede srednjih učilišta. Zagreb 1876. — *Močnik F.*, Pouka u mjerstvu za više razrede srednjih učilišta. Zagreb 1876.

Digitized by Google

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — I. semestar. *Mineralogija.* Opća svojstva i sistematički pregled rudâ. — II. semestar. *Botanika.* Anatomija, morfologija, fiziologija i sistematički pregled najvažnijih redova javnocvijetaka. — Teksti: *Vukasović Ž.*, Rudoslovje i zemljoznanstvo za više gimnazije. Zagreb 1864. — *Pokorny V.*, Prirodopis bilinstva. Zagreb 1883.

VI. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — Za učenike Rimo-katol. — Osobita dogmatika. — Tekst: *Rubetić Cvj.*, Katolička dogmatika. Zagreb 1884.

Latinski. — Ura 5 na nedjelju. — Gramatično-stilistično vježbanje po 1 uru na nedjelju. Prevelo se je i tumačilo: *Sall.* Jugurtha; *Verg.* Aen. I; Ecl. I. 4; Georg. I. 1-42; III. 339-383; IV. 315-558; *Cic.* Catil. I; *Caes.* de bel. civ. I. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Maiksner Fr.*, Latinska vježbenica, v. V. razred. — *C. Sallusti Crispi* bellum Jugurthinum, rec. Aug. Scheindler. Prag 1885 (Tempsky). — *P. Vergilii Maronis* opera, recognovit O. Ribbeck. Lipsko 1884 (Teubner). — *M. Tullii Ciceronis* orationes selectae, recogn. R. Klotz. Lipsko 1879 (Teubner). — *C. Julii Caesaris* commentarii de bello civili, rec. E. Hoffmann. Beč 1873 (Gerold).

Grčki. — Ura 5 na nedjelju. — Gramatično vježbanje po 1 uru na nedjelju. Prevelo se je i tumačilo: *Hom.* Ilias, lib. II. XVI. i XXIV; *Herod.* lib. VII. c. 1-90. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred. — *Homeri* Ilias, v. V. razred. — *Herodoti* de bello Persico librorum epitome, iterum edidit A. Wilhelm. Beč 1870 (Gerold).

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Dramatsko, didaktično i miješovito pjesništvo; basna i parabola; epigram i gnoma; zagonetka, alegorija, epistola, heroida, parodija i travestija. Glavni nacrt stilistike; prosa i stil; tropi i figure; eufonija i euritmija; glavne vrsti i pravci prose: poslovna, umjetna, znanstvena i retorična prosa, uz dotično čitanje i tumačenje primjera iz čitanke. Dodatak, primjer hrije. — Radnja 8 školskih, a 7 domaćih. — Tekst: *Petračić F.*, Hrvatska čitanka, v. V. razred.

Digitized by Google

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — O stihotvorstvu. Biografija Tassova. Čitanje i prevagjanje iz Tasso: *La Gerusalemme liberata*, pjev. I. IV. i V, uz gramatične opaske. Naučilo se je na pamet nekoliko probranijeh episoda. — Izabrani komadi iz raznih spisatelja po antologiji, uz tumačenje i učenje na pamet biranih odlomaka. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Tasso T.*, La Gerusalemme liberata. Milano 1883 (Sonzogno). — *Carrara F.*, Antologia italiana (v. V. razred), vol. IV. (Il settecento).

Njemački. — Ure 3 na nedjelju. — Po tekstu: III. razdio (tvorenje riječi). — IV. razdio. Sintaksa: poraba nominativa, vokativa, genetiva, akuzativa i dativa sa dotičnim vježbanjem iz praktičnog dijela od §. LXIV — CII. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Tekst: *Kobensl J.*, Njemačka Palestra, v. IV. razred.

Povijest. — Ure 3 na nedjelju. — Dovršenje povijesti rimske od I. triumvirata do propasti zapadnog rimskog carstva. Povijest srednjega vijeka; potanje razlaganje povijesti carstva i papinstva; teritorijalna povijest ograničena na zgode najvažnije za svjecku povijest, uz neprestano osvrtanje na kulturnu povijest i na geografiju. — Tekst: *Kořinek F.*, Obća poviest, II. dio. Zagreb 1874.

Matematika. — Ure 4 na nedjelju. — *Aritmetika.* Uzmnožba, raskorijenidba i logaritmovanje; četvorne jednadžbe s jednom nepoznanicom. — *Geometrija.* Stereometrija; osobito računanje oplošja i tjelesnine pravilnih i nepravilnih tjelesâ. Trigonometrija i njezina uporaba na različite primjere. — Radnjâ školskih 1-2, a domaćih 4-6 na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u računici i algebri, v. V. razred. — *Močnik F.*, Pouka u mjerstvu, v. V. razred.

Naravoslovje. — Ure 2 na nedjelju. — *Zoologija.* Komparativna anatomija čovječeg tijela i sistematični pregled životinjstva. — Tekst: *Torbar J.*, Životinjarstvo. Zagreb 1868.

VII. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. — I. Za učenike Rimo-katol. — Nauk o katoličkoj ćudoredbi. — Tekst: *Martin K.*, Katolička moralka. II. Za učenike Grč. — Ist. — Нравствено богословље. — Tekst:

Digitized by Google

Митрополит Михаил, Православно наравствено богословљѣ. Београд 1871.

Latinski. — Ura 5 na nedjelju. — Gramatično-stilistično vježbanje po 1 uru na nedjelju. — Prevelo se je i tumačilo: *Verg.* Aen. lib. IV. VI, i *Cic.* pro Mil., pro Archia i de senect. Kratka biografija Vergilijeva. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Maiksner F.*, Latinska vježbenica, II. dio. Zagreb 1882. — *P. Vergilii Maronis* opera, v. VI. razred. — *M. Tullii Ciceronis* orationes, v. VI. razred. — *Id.* Cato maior de senectute; Laelius de amicitia, edidit Th. Schiche. Prag 1884 (Tempsky).

Grčki. — Ure 4 na nedjelju. — Vježbanje u sintaksi po 1 uru na nedjelju. Prevelo se je i tumačilo: *Demosth. 'Ολυνθ. α, β, γ* i *Περὶ τῆς εἰρήνης* sa biografijom spisateljevom, pa *Hom.* Odyss., pjev. I. V. VI. VII. — Radnja 1 na mjesec. — Teksti: *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred. — *Demosthenis* orationes Olynthicæ et Philippicæ, ed. G. Dindorf. Lipsko 1882 (Teubner). — *Homeri* Odyssea, edid. G. Dindorf. Lipsko 1884 (Teubner).

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Historija stare i srednje književnosti sa čitanjem i tumačenjem ulomaka onijeh pisaca, o kojim se govori. — Radnja 9 školskih, a 5 domaćih. — Tekst: *Petračić F.*, Hrvatska čitanka, II. dio. Zagreb 1880.

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — Čitanje i prevagjanje iz *Petrarca*:. „Rime“ i nekoliko biranih komada po antologiji. Naučilo se je na pamet nekoliko pjesama iz „Rime“. Kratak nacrt književne povijesti od postanka jezika do XV. vijeka. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Petrarca F.*, Rime. Milano 1883 (Sonzogno). — *Carrara F.*, Antologia italiana (Il settecento), v. VI. razred.

Njemački. — Ure 3 na nedjelju. — O slaganju, usporegjivanju i suslijedu riječi. Dopune i dodaci nauci o podregjenijem izrekama; o kosom govoru i prijedlozima po tekstu od § LXXXIV — CXIX. — Kratka povijest njemačke književnosti od početka do Luthera po antologiji. — Radnja školskih 8, a domaćih 6. — Teksti: *Kobensl J.*, Njemačka Palestra, v. IV razred. — *Noë E*, Antologia tedesca, parte II. Beč 1880.

Digitized by Google

Povijest. — Ure 3 na nedjelju. — Novi vijek uz osobito isticanje promijena u izobraženosti kulturnih naroda, koje potekoše uslijed religijoznih, političkih i ekonomičkih prekreta, s obzirom na zemljopis. — Tekst: *Kořinek F.*, Obća poviest, III. dio. Zagreb 1867.

Matematika. — Ure 2 na nedjelju. — *Aritmetika.* Četvorne jednadžbe su 2 nepoznanice i više jednadžbe, koje se dadu svesti na četvorne; eksponencijalne jednadžbe; neizvjesne jednadžbe prvoga stupnja su dvije nepoznanice; postupnice; račun dobiti na dobit i prihoda; kombinacije; dvočlanični poučak. — *Geometrija.* Vježbanje iz stereometrije i trigonometrije; elementi analitične geometrije u ravnini; pravac, krug, parabola, elipsa i hiperbola. — Radnje 1-2 školske, 3-4 domaće na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u algebri, v. V. razred. — *Močnik F.*, Pouka u mjerstvu, v. V. razred.

Fisika. — Ure 3 na nedjelju. — Općenita svojstva; spojnost; elementi hemije; ravnotežje krutina, kapljevina i uzdušnina; gibanje krutina; talasno gibanje; o toplini. — Tekst: *Majer-Pexider*, Fizika za više škole. Zagreb 1871.

Propedeutika. — Ure 2 na nedjelju. — *Logika.* — Tekst: *Derbal-Joković*, Propaideutična logika. Zadar 1882.

VIII. RAZRED.

Vjeronauk. — Ure 2 na nedjelju. -- Za učenike Rimo-katol. — Povijest katoličke crkve. — Tekst: *Belaj J.*, Poviest crkve Kristove. Zagreb 1882.

Latinski. — Ura 5 na nedjelju. — Stilistično vježbanje po 1 uru na nedjelju. — Kratka povijest rimske književnosti. — Prevelo se je i tumačilo: *Tac.* Ann. I. 1-30; 72-81; II. 27-43; 69-83; III. 1-19; IV. 1-13; 34-35; 39-42; 57-60; 68-70; XIII. 11-27; XIV. 4,15; *Horat.* Carm. I. 1. 3. 10. 11. 14. 18. 24. 31. 34. 35. 37; II. 2. 3. 10. 14. 19. 20; III. 1. 3. 4. 8. 13. 14. 23. 30; IV. 2. 3. 7. 9. 12; carm. saec; Epod. 2. 7. 13; Sat. I. 1; II. 8; de arte poët. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Maiksner F.*, Latinska vježbenica, v. VII. razred. — *Corn. Taciti* opera quae su-

Digitized by Google

persunt, rec. I. Müller. Vol. I. Prag 1884 (Tempsky). — *Q. Horatii Flacci* carmina selecta, rec. M. Gitlbauer. Beč 1881 (Gerold).

Grčki. — Ura 5 na nedjelju. — Dopunjenje sintakse uz dotična vježbanja. — Kratka povijest grčke književnosti. — Život i djela Platona i Sofokla uz kratak nacrt razvitka drame kod Grkâ i mimogred štogod o teatralnijem starinama. Prevelo se je i tumačilo: *Plat.* Apol. Socr., Kriton i Euthyphron, pa *Soph.* Antigone, uz metrično čitanje. Kursorno čitanje Omerove Ilijade. — Radnja 1 školska na mjesec. — Teksti: *Schenkl Dr. K.*, Grčka početnica, v. III. razred. — *Platonis* Euthyphro, Apologia Socratis, Crito, Phaedo, recogn. M. Wohlrab. Lipsko 1884 (Teubner). — *Sophoclis* Antigone, scholarum in usum edid. F. Schubert. Prag. 1883 (Tempsky). — *Homeri* Ilias, v. V razred.

Srpsko-Hrvacki. — Ure 2 na nedjelju. — Historija literature srpsko-hrvacke: I. II. i III. perioda uz razglabanje vjekopisâ dotičnijeh auktorâ, pa čitanje i tumačenje odlomaka pojedinih pisaca, što su u čitanci. — Radnjâ 7 školskih, a 6 domaćih. — Tekst: *Petračić F.*, Hrvatska čitanka, v. VII. razred.

Talijanski. — Ure 2 na nedjelju. — Čitalo se je i tumačilo: *Dante* „Inf." pjev. I. II. III. V. VI. VII. XXXIII i „Purg." pjev. I. II. III. IV. VI. IX. Naučilo se je na pamet više komada. — Po antologiji nekoliko biranih komada od *V. Monti*, *Ugo Foscolo*, *G. Leopardi* i *Pietro Giordani.* Dovršila se je književna povijest do druge polovice ovoga vijeka. — Radnja 1 školska, a 1 domaća na mjesec. — Teksti: *Dante*, La divina commedia. Milano 1884 (Sonzogno). — *Carrara F.*, Antologia italiana (L' ottocento), v. V. razred.

Njemački. — Ure 3 na nedjelju. — Kratka povijest njemačke književnosti od početka do najnovijih vremena uz čitanje i prevagjanje različitih komada iz antologije. Prevelo se je i više komada iz Maiksnerove latinske vježbenice na njemački jezik. — Radnjâ 8 školskih, a 6 domaćih. — Tekst: *Noë E.*, Antologia tedesca, v. VII. razred.

Povijest-Zemljopis. — Ure 3 na nedjelju. — I. semestar. Povijest austro-ugarske monarhije s obzirom na njezin svjecko-historički položaj, uz istodobno opetovanje austro-ug. odnošaja naprama drugim državama i narodima; pregled znamenitijih crtâ iz unutrnjeg raz-

Digitized by Google

vitka monarhije. — II. semestar. — *Povijest.* — Ura 1 na nedjelju. — Opetovanje glavnih djelova grčke i rimske povijesti. — *Zemljopis.* — Ure 2 na nedjelju. — Opširnije razlaganje znamenitijih crta o zemljištu i stanovnicima, ustavu i upravi, proizvodima i kulturi austro-ug. monarhije, uz usporegjivanje domaćih odnošaja s odnošajima ostalih država, a osobito velesila evropejskih. — Teksti: *Klaić V.*, Poviest austro-ugarske monarhije. Zagreb 1875. — *Gindely-Klaić*, Poviest, v. V. razred. — *Matković P.*, Zemljopis austro-ugarske monarhije, v. IV. razred.

Matematika. — Ure 2 na nedjelju. — Opetovanje elementarne matematike uz praktične vježbe. — Radnja školska 1, domaćih 3-4 na mjesec. — Teksti: *Močnik F.*, Pouka u algebri, v. V. razred. — *Močnik F.*, Pouka u mjerstvu, v. V. razred.

Fisika. — Ure 3 na nedjelju. — Magnetičnost i munjevnost; akustika; iz optike poglavito: odsjev, jednovito lamanje, rasap, oko i optičke sprave. — Tekst: *Majer-Pexider*, Fizika, v. VII. razred.

Propedeutika. — Ure 2 na nedjelju. — Empirična psihologija. — Tekst: (Učitelj je predavao po njem. tekstu Dra. *Lindnera*).

B) Neobezni predmeti.

I. Risanje.

I. Odio. — Vježbanje u risanju pravaca u raznom položaju, zavijenih crta, krivulja i mjerstvenih likova po tabli; crtanje lako shvatljivih listova raznih stabala u konturi predrisanjem na tabli.

II. Odio. — Risanje ornamenata, cvjetova, okolica i životinja, česti čovječeg tijela i cijele glave po predlošcima prama sposobnosti učenika.

II. Gimnastika.

Proste i redovne vježbe; vježbanje na spravama i sa spravama.

III. Pjevanje.

Note i muzikalne slike; vrijednosti muzikalne. — Carevka. — Vježbanje razvijanja i uglagjivanja glasa. — Crkveno pjevanje za jedan glas. — Domorodne popijevke za jedan glas.

Digitized by Google

III.

Zadaće

za pismene sastavke iz nastavnog jezika.

V. RAZRED.

1. Јесенски празници (дом.).
2. Koja se korist vadi iz bilinâ (šk.).
3. Народна пјесма (дом.).
4. Što je korisnije, zlato jali gvožgje? (šk.)
5. Народна проса (дом.).
6. Jeli korisnije govedo od ovce? (šk.).
7. Vuk i pȁs (šk.).
8. Божји суд, прича (дом.).
9. Bolje je dobar glas nego zlatan pâs (šk.).
10. Овидије Насо (дом.).
11. Sve za obraz, a obraz ni za što (šk.).
12. Ксенофонат (дом.).
13. Lupež i razbojnik (šk.).
14. Ralo i motika (šk.).

VI. RAZRED.

1. Вукови акценти (дом.).
2. Atilije Regul i Nikola Bunić (šk.).
3. Човјек и змија, басна (дом.).
4. Konac i početak godine (šk.).
5. Над гробом (дом.).
6. Slobodnjak i raspuštenjak (šk.).

Digitized by Google

7. Постанак сатире (дом.).
8. Публије Верг. Маро (дом.).
9. Sô i cukar (šk.).
10. О Херодоту (дом.).
11. Dobročinac i filantrop (šk.).
12. Raspršanik i smetenjak (šk.).
13. К. Салустије Криспо (дом.).
14. Parobrod i gvozdeni put (šk.).
15. Para i dim (šk.).

VII. RAZRED.

1. Učenjak i književnik (šk.).
2. Реформација у Аустријским земљама (дом.).
3. Mudrost i nauka (šk.).
4. Зламенитост бадњака (дом.).
5. Ljucki i zadružni život (šk.).
6. Znati i umjeti (šk.).
7. Astronomija i astrologija (šk.).
8. Собјески (дом.).
9. Alhimija i himika (šk.).
10. Марија Тересија (дом.).
11. Armonija i melodija (šk.).
12. Фридрик II. (дом.).
13. Štediša i lakomac (šk.).
14. Rukopis i štampa (šk.).

VIII. RAZRED.

1. Nescit vox missa reverti (šk.).
2. Почетак аустријске повијести (дом.).
3. Levius fit patientia quidquid corrigere est nefas (šk.).
4. Рудолф Хабсбуршки (дом.).
5. Græcia victa ferum victorem cepit (šk.).
6. Живот Хораца (дом.).

Digitized by Google

7. Caussa patrocinio non bona peior erit (šk.).
8. Тацитов живот (дом.).
9. Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede poena claudo (šk.).
10. Цар Јосип II. (дом.).
11. Nitimur in vetitum semper cupimusque negata (šk.).
12. Дунав (дом.).
13. Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas (šk.).

Digitized by Google

IV.

Umnožaj znanstvenih zbiraka.

A) BIBLIOTEKA.

1. Kupljeno:

Botić, pjesme. — *Brockhaus*, Conversations-Lexikon, Band XI — XIV. — *Carić*, Slike iz pomorskog života, II. dio. — *Cooke J.*, Die Chemie der Gegenwart. — *Dammer*, Lexikon der angewandten Chemie. — *Geitler*, Euchologium, glagoljski spomenik. — *Idem*, Psalterium. — *Homeri* Odysseae I. i II. p. (Paulis), Tempsky, 16 kom. — *Idem* (Faesi), Teubner, 2 sveska. — *Horati* carmina (Petschenig), Tempsky, 8 kom. — *Iveković*, Životi svetaca, Listopad. — *Jagić*, Archiv für slavische Philologie, 1886. — *Kišpatić*, Iz bilinskog svieta, knj. II. — *Klaić*, Poviest Bosne do propasti kraljeva. — *Kleyer*, Aufgabensammlung, 10 Hefte. — *Kršnjavi*, Oblici graditeljstva u starom vieku. — *Kumičić*, Sirota. *T. Livi* ab urbe condita, III. i IV. (Zingerle), Tempsky, 16 kom. — *Ovidi* carmina, II. i III. (Güthling), Tempsky, 16 kom. — *Ovidi* metamorphoses (Zingerle), Tempsky, 8 kom. — *Pick*, Beiträge zur Statistik der öffentlichen Mittelschulen. — *Riboli*, Vienčić Milovanu. — *Riečnik* hrvatskoga ili srpskoga jezika, VII. svezak izdan od Zagrebačke Akademije. — *Stari pisci* hrvatski, knj. XIV. — *Starine*, knj. XV. — *Šebašinović*, Životinje. — *Šenoa*, Sabrane pripoviesti. — *Corn. Taciti* opera (Müller), Tempsky, 8 kom. — *Tomić*, Rimska poviest, II. dio. — *Vergili* carmina (Ladewig), 2 sveska. — *Vezić*, Krmadarstvo. — Bullettino di archeologia e storia dalmata (Zannoni), Spalato 1886. — *Hartel*, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien, 1886. — Supplementheft zu derselben. — *Kolbe*, Zeitschrift für das Realschulwesen. — Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, 16 Hefte. — *Seibert*, Schulgeographie. — Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus u. Unterricht, 1886.

Digitized by Google

2. Darovano:

Od Vis. c. k. Ministarstva za bogoštovje i nastavu:

Archiv für österreichische Geschichte, Bd. LXVI i LXVII. — *Mommsen Th.*, Corpus inscriptionum latinarum, pars III.

Od Vis. c. k. Pokrajinskog Školskog Vieća:

Krešić, Izvješće o talijanskoj izložbi — *Pick*, Neue Beiträge zur Statistik der öffentl. Mittelschulen. — *Vichodil*, Historički nacrt o postanku i razvitku kr. gospodarskog i šumarskog učilišta u Križevcih. — Pokrajinski zakoni, 1886.

Od slavnog zemaljskog Odbora:

Brzopisna izvješća XXI. zasijedanja.

Od slavne jugosl. akademije u Zagrebu:

Rad jugosl. akademije (svesci izdani god. 1886).

Od sl. trgovačke komore u Zagrebu:

Krešić, Izvješće o talijanskoj izložbi.

Od dotičnijeh knjižara izdavatelja:

Heinrich, Deutsche Grammatik herausg. v. Kleinmayr, Laibach. — *Ovidi* metamorphoses, ed. Teubner. Lipsiae. — *Sophoclis* Trachiniae, ed Tempsky. Pragae. — *P. Vergili* carmina, ed. Tempsky. Pragae. — *T. Livi* ab urbe condita libri I. II. XXI. XXII. ed. Tempsky. Pragae. — *P. Vergili* opera (Aeneis), ed. Tempsky. Pragae. — *M. T. Ciceronis* orationes selectae, vol. III. ed. Tempsky. Pragae. — *Homeri* Odyssea, pars I. ed. Tempsky. Pragae. — *Platonis* Protagoras, ed. Tempsky. Pragae. — *Vodopić M.*, Tužna Jele, nakladom D. Pretnera u Dubrovniku. — *O. A. Knežević*, Kratka poviest kralja bosanskih, nakladom D. Pretnera u Dubrovniku. —

B) GEOGRAFIJA.

Kupljeno:

Osam štapa za vješanje geografičnijeh karata. — *Kiepert*, Wandkarte des deutschen Reiches. — *Kiepert*, Wandkarte der brittischen Inseln (polit.). — *Kiepert*, Wandkarte von Frankreich (polit.). — *Kiepert*, Wandkarte der Balkanhalbinsel (polit.).

Digitized by Google

C) PRIRODOSLOVNA ZBIRKA.

Leutemann, Zoologischer Atlas. — *Insectensammlung* nach *Pokorny* (kupljeno). — Razne vrsti kornjaša i leptira i Proteus anguinas (darovao gosp. S. Opara iz Sinja). — Mlade ribice raznih vrsti (pesce latte); gušterice; jedrilac (sakupio čuvar).

D) FIZIKALNA ZBIRKA.

Kupljeno:

Četiri štapića za vješanje akustičnih tabala. — Resonanzglocke po Lavartu. — Auftriebapparat. – Ampére'scher Fundamentalapparat. — Bunsen'sche Batterie (20 Elem.). — Sphärometer.

E) ZBIRKA ZA RISANJE.

Kupljeno:

Grandauer, Elementarzeichenschule. — 1 novi ormar.

Štovanim darovateljima najtoplija blagodarnost.

Digitized by Google

V.

Popis učenikâ

koji su ostali u ovome c. k. gimnaziju do konca školske god. 1885-86.

I. RAZRED.

1. Alborghetti Jozo.
2. Babić Petar.
3. Brangjolica Ivo.
4. Celio Cega pl. Ivo.
5. Ćurlica Antun.
6. **Ćurlica Ivo** *)
7. **De Giulli Ivo.**
8. **Dražić Luko.**
9. Duboković Petar.
10. Eichner Ivo.
11. **Fabris Dinko.**
12. de **Gozze Melko.**
13. Gregorić Andro.
14. Kelez Tomo.
15. **Kyriak Lazar.**
16. Marić Uroš.
17. Markićević Dušan.
18. **Matanović Jovo.**
19. de Medici Averard.
20. Ohmućević-Grgurić-Bizzarro pl. Frano.
21. Orebić Jozo.
22. Panek Ljudevit.
23. Pitarević Antun.
24. Pitarević Miho.
25. dictus Pulić Mato.
26. Saraca pl. Ivo.
27. Secco Vjekoslav.
28. **Škarica Gjuro.**
29. **Škarica Jozo.**
30. **Škarica Rudolf.**
31. Vuletić Diego.
32. Zaccagna Antun.
33. Zipfel Jozo.

II. RAZRED.

1. Balarin Rado.
2. Berger Ivo.
3. Boglić Vjekoslav.
4. Candido Jerman.
5. Cvitanić Niko.
6. **Franasović Baro.**
7. Giacomelli Vicko.
8. **Gučić Dragimir.**
9. Guina Ilija.

*) Učenici, kojih su imena štampana debljim slovima, zadobili su ukupni red *prvi s odlikom*.

10. Ivulić Jako.
11. Južna Guido.
12. Knego Mato.
13. Knežević Pero.
14. Kosović Mato.
15. Krečak Marko.
16. Krekić Antun.
17. Kristić Baldo.
18. Obradović Mato.
19. Pekas Grgo.
20. Petrović Ivo.
21. **Randi Emilije.**
22. **Rašica Ivo.**
23. Saraca pl. Nikša.
24. Šeršić Henrik.
25. Tadić Vjekoslav.
26. Ucović Ivo.
27. Viličić Niko.
28. Zakarija Vjerko.

III. RAZRED.

1. Arneri Vlaho.
2. Beusan Andrija.
3. Brajević Silvo.
4. **Brilli Petar.**
5. Čingria Melko.
6. Jelineo Stjepan.
7. **Majstorović Ivo.**
8. Mandolfo Levi Alfred.
9. Marić Niko.
10. **Medini Milorad.**
11. Melizzi Ivo.
12. Merkadić Mavricije.
13. Miloslavić Mato.
14. Mlinarić Antun.
15. Oreb Antun.
16. Perić Jerko.
17. Perović Jovo.
18. Petteln Ferdo.
19. **Radović Jozo.**
20. Secco Ivan.
21. Stjepčević Stjepo.
22. **Tufekčić Milan.**
23. Vernazza Rihard.
24. Vorko Henrik.

IV. RAZRED.

1. Arneri Antun.
2. de Bona mark. **Petar.**
3. Bradaš Henrik.
4. Dalma Jozo.
5. Gjurinović Pavo.
6. **Guzina Dušan.**
7. Knežević Gjorgje.
8. Lale Niko.
9. **Marić Jefto.**
10. Mikula Frano.
11. **Miloslavić Dubravko.**
12. Poljanić-Tutić Ivo.
13. **Santa Rupert.**
14. Spitzer Emil.
15. Wagner Jozo.

V. RAZRED.

1. Bašić Dinko.
2. Bijelić Pero.
3. Carić Jakov.
4. **Cerović Savo.**
5. Fabiani Vicko.
6. Fertilio Antun.

Digitized by Google

7. Grgurević Ivo.
8. Jurišin Ivo.
9. Knego Miho.
10. Kyriak Špiro.
11. Mage Niko.
12. de Medici Lovro.
13. Nardelli Petar.
14. Negrini Petar.
15. Nikolorić Ivo.
16. Podić Marko.
17. **Poljanić Vlaho.**
18. Potočnjak Mirko.
19. Pržić Oskar.
20. Svilokos Andro.
21. Vasiljević Dušan.
22. Zakarija Mašo.

VI. RAZRED.

1. Crespi Antun.
2. Franićević Pero.
3. Gromović Lujo.
4. Persić Mato.
5. Rendić-Miočević pl. Antun.
6. **Šabadin Vlaho.**

VII. RAZRED.

1. Babić Dušan.
2. Birimiša Tomo.
3. Knežević Stijepo.
4. **Kobenzl Fritz.**
5. **Marić Gjorgje.**
6. Radović Cvjetko.
7. Rubricius Ivo.
8. Tomanović Špiro.
9. **Vacchetti Miho.**

VIII. RAZRED.

1. **Bibica Baldo.**
2. Katić Ivo.
3. Milas Mato.

Digitized by Google

VI.

Glavnije Naredbe

koje stigoše od Visokog C. K. Pokrajinskog Školskog Vijeća kroz šk. god. 1885-86.

Odl. 2 Sept. 1885, br. 2506. — Zabranjuje oglase na zavoju školskijeh knjiga.

Odl. 18 Sept. 1885, br. 2677. — Priopćuje imenovanje prof. Benzona kao učitelja pri spljeckom gimnaziju i odregjenje na njegovo mjesto profesora realke, Manojla Nikolića.

Odl 2 Okt. 1885, br. 2978. — Priopćuje imenovanje suplenta pri spljeckom gimnaziju, Nikole Matijevića, pravim učiteljem pri ovom zavodu.

Odl. 30 Okt. 1885, br. 2643. — Odregjuje kao suplente pri ovom gimnaziju Joza Katića, Rafa Janni i Stjepana Čubretovića.

Odl. 26 Nov. 1885. — Javlja, da je N. P. gosp. Ministar udijelio prof. Josipu Kobenzlu zaslužnu nagradu od 240 for.

Odl. 7 Deć. 1885. — Udjeljuje učitelju Franu Borštniku stalnost u učiteljevanju i priznaje mu naslov profesora.

Odl. 9 Jan. 1886, br. 3961. — Odregjuje, da imendan Njez. Vel. Carice bude praznik.

Odl. 1 Feb. 1886, br. 382. — Priopćuje Min. Naredbu 26 Jan. t. g. br. 1512, po kojoj ima prestati poregjivanje učenika.

Odl. 6 Feb. 1886, br. 62. — Izdaje nove naredbe glede ispita prijamnih i zrelosti.

Odl. 4 Maja 1886, br. 969. — Odregjuje, da pri ocjenjivanju ponašanja učenika bude *pohvalno* prvi red, a *povoljno* drugi, a pri ocjenjivanju napretka da otpane *izvrsno*.

Odl 28 Maja 1886, br. 1273. — Prima na ugodno znanje ćudoredno ponašanje i uspjeh u nauku učenika kroz prošasti prvi semestar.

Odl. 3 Jul. 1886, br. 2270. — Javlja da je Ministarstvo uoblastilo Upravitelje da otpuste pojedine ure škole u dane velike vrućine.

Digitized by Google

VII.

Ljetopis zavoda.

Školska godina 1885-86 bi otvorena dne 1og Oktobra svečanom službom božijom, a sutridan započe redovito predavanje. Na mjesto profesora *Iva Bensona*, koji bi imenovan profesorom pri spljeckom gimnaziju, bi odregjen c. k. profesor realke, *Manojlo Nikolić*; a na ispražnjeno mjesto klas. filologije bi imenovan početkom školske godine kao pravi učitelj suplenat spljeckog gimnazija, *Niko Matijević*.

Dne 4 Oktobra zavod proslavi svetom misom, himnom Ambrozijskom i prigodnim govorom Imendan Nj. Vel. Premilostivog našega Cara i Kralja **Frana Josipa I.**, i isto tako dne 19 Novembra Imendan Njez. Vel. Premilostive naše Carice i Kraljice **Jelisave**. U obe ove prigode pak, kao i dne 18/8, Rogjendan Nj. Vel. Cara, i u dane zadušnica za Članove Previsoke Carske Obitelji, učiteljski zbor učestvova službi božijoj u stolnoj crkvi.

Žalosna vijest o smrti Njih. Preuzv. Podmaršala i Namjesnika Dalmatinskijeh, Baruna STJEPANA JOVANOVIĆA i Baruna LJUDEVITA CORNARO, rastuži duboko cijelo učiteljsko osoblje i učenike, koji se srčano zauzeše da iskažu pokojnicima zadnju počast, te svi skupa učestvovaše svečanom sprovodu prvoga, dne 12 decembra 1885, i položiše mu na lijes šest krasnijeh vijenaca, a dne 14 istoga i 12 Aprila t. g. prirediše zadušnice za pokojnike u kolegijalnoj crkvi Sv. Vlaha.

Ovdje nam je dužnost zahvaliti najprvo prepoštovanomu kanoniku *Dum Paši Naracci*, upravitelju crkve Sv. Vlaha, pa i *MM. PP. Dum Aćimu Tonini*, *Ivu Balbi*, *Baru Broilli*, *Ivu Miljanu* i teologu gosp. *Matu Vlahušiću* za njihovo zauzeće i nastojanje, da ove zadušnice ispanu što pristojnije.

Dne 29 Aprila stupi u službu kao suplenat, mjesto bivšega suplenta *Stjepana Čubretovića*, usposobljeni učitelj *Baltazar Cante*; a za poučavanje vjeronauka grč.-ist. bi odregjen prepoštov. iguman *Joanikije Avramović* mješte prepošt. paroha, protopopa *Jovana Novakovića*.

Digitized by Google

Prva tri dana velike nedjelje držale su se vježbe duhovne u gimnazijalnoj crkvici.

Dan Sv. Aloizija bi svečano proslavljen od gimnazija. Toga dana pristupi za prvi put svetoj pričesti 29 učenika.

Na Tjelovo učestvova zavod svečanoj procesiji.

Ispovijedi i pričesti preko godine bile su vršene po propisu i to sa strane katoličkih učenika u crkvi uljudno ustupljenoj od MM. PP. OO. Jezusovaca, kojim je osobito zahvaliti na njihovu vrućemu zauzimanju u tijem prigodama, kao i MM. PP. OO. Franjevcima i Dominikancima i MM. PP. popu Tonini, kan. Stojanoviću i popu Batistiću.

Dne 8 Junija zavod je imao čast pričekati u pohode Njeg. Preuzvišenost novoimenovanog č. k. Namjesnika, uzvišenog gosp. DRAGUTINA plem. BLAŽEKOVIĆA, koji se je dostojao razgledati potanko prostorije i znanstvene zbirke, saslušati učenike i živim zauzimanjem blagohotno propitati za potrebe zavoda i zabilježiti ih.

U drugoj polovini Junija presvijetli biskup, gosp. MATO vit. VODOPIĆ, pohodio je zavod i saslušao u vjeronauku sve Rimo-katoličke učenike.

Od 16og Julija upravitelj je dozvolio uslijed uoblaštenja starije vlasti 9 puta praznik po podne radi velike vrućine.

Prvi semestar završi danom 20 Februara, a drugi započe dne 24 istoga. Školska godina bi zatvorena dne 31 Julija običnom crkvenom svečanosti.

Bili su na dopustu: prof. *L. Zore* od 23 Novembra do 17 Dećembra, kao zastupnik na zemaljskomu saboru, i prof. *F. Borštnik* kroz cijeli mjesec Julij radi bolesti, a učitelj *S. Čubretović* bio je radi povratne bolesti zapriječen za neko vrijeme u vršenju svojih školskijeh dužnosti.

VIII.

Ispiti zrelosti.

Pismene su se zadaće izradile od 15 do 22 Junija, a bijahu slijedeće:

1. *Srpsko-Hrvacki jezik:* „Ko što djelje preda nj pada" (Nar. Posl.).
2. *Latinski jezik*: α) na latinski: Prijevod jednoga komada naročito priregjena od učitelja; — β) iz latinskog na nastavni jezik: Prijevod iz Hor. carm. lib. II. oda 13, v. 1-28.
3. *Grčki jezik*: Prijevod iz Demosth. de corona, c. 10-12.
4. *Talijanski jezik*: Quali vantaggi ci offre la vita sociale?
5. *Njemački jezik*: Prijevod komada naročito priregjena od učitelja.
6. *Matematika*: α) Razlika je dvokutnica dvaju četvorina, $d = 7{\cdot}071$ cm; zbroj njihovih ploština, $s = 325$ cm^2; kolike su stranice njihove? — β) Kolika je ploština kruga upisana u trokutu, čigove su stranice $b = 9{\cdot}657$ dm, $c = 4{\cdot}675$ dm, a kut megju njima, $A = 80^0, 46', 56''$? — γ) Početkom svake godine ulaže se na dobit 300 fna. po $4\frac{1}{4}$ %; koja je razlika megju vrijednostima što dosegnu svi ulošci nakon 10 godina uz jednostavnu dobit i uz dobit na dobit?

Usmeni su se ispiti držali dne 25 Julija pod predsjedništvom c. k. Pokrajinskog Školskog Nadzornika, gospodina **Mihovila Glavinića.**

Od 3 učenika, koji se bijahu prijavili ispitu, proglašeni su *zrelim:* Bibica Baldo iz Zagrude i Katić Ivo iz Dubrovnika, a jednomu bi odgogjen sud o zrelosti do 2 mjeseca, dok ponovi ispit iz jednog predmeta.

Od one dvojice, koja su na ispitu zadovoljila zakonskijem zahtjevima, namjeravaju učiti jedan *pravo*, a drugi *medicinu.*

Digitized by Google

IX.

Zaklada „Gundulić“

za siromašne gimnazijalne učenike.

A) Prihod.

	for.	nč.
Ostatak od prošaste godine	65	11
Od coupona obeznica	280	60
Od prodaje starih knjiga	6	—
Od isplaćenja srećke god. 1860, br. 13828/4. I.	118	—
Svega for.	469	71

B) Troškovi.

	for.	nč.
Za nabavljenje školskih knjiga	81	83
Za potpore razdijeljene izmegju 11 učenika . .	214	—
Za nabavljene 2 drž. obeznice god. 1868, u srebru	172	90
Za poštarinu	—	21
Ostatak u gotovu novcu	—	77
Svega for.	469	71

Digitized by Google

C) Imovina zaklade.

	for.	nč.
I. U gotovu novcu	—	77
II. U vjerovnim papirima:		
5 drž. obeznica g. 1868, u srebru (Dar Nj. Vel. Césara i Kralja **Frana Josipa I.**) . .	500	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti (Dar g. Nika Amerlinga)	1000	—
5 drž. obeznica g. 1868, u srebru (Dar gg. braće Boškovića)	500	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti (Dar gg. braće Boškovića)	100	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti (Dar g. Nika Boškovića)	100	—
3 drž. obeznice g. 1868, u srebru (Dar g. D.ra Iva Rubricius-a)	300	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti (Dar g. D.ra Iva Rubricius-a)	100	—
1 drž. obeznica g. 1868, u karti (Dar tenoriste g. Frana Mazzoleni)	100	—
33 drž. obeznice g. 1868, u srebru	3300	—
3 drž. obeznice g. 1868, u karti	300	—
1 drž. srećka g. 1854, u karti	250	—
4 drž. srećke g. 1860, u karti	400	—
Skupa nomin. vrijedn. forinta	6950	

U Dubrovniku 31 Julija 1886.

F. Borštnik
blagajnik.

X.

Pregled učenikâ.

I) Broj.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
	Razred								
Koncem školske godine 1884-85	28	28	19	22	14	15	4	12	142
Početkom školske godine 1885-86	34	29	23	16	25	8	11	4	150
Preko školske godine pridošlo	1	1	2	—	1	—	—	—	5
Svega dakle primljeno	35	30	25	16	26	8	11	4	155
Megju ovijem upisalo se novijeh, i to:									
promaknutijeh	24	1	5	2	5	1	—	—	38
opetovnikâ	—	2	—	—	—	—	—	—	2
ostalo lanjskih, i to:									
promaknutijeh	—	17	13	11	15	7	10	3	76
opetovnikâ	11	10	7	3	6	—	1	1	39
Preko školske godine odstupilo	2	2	1	1	4	2	2	1	15
Broj učenikâ koncem šk. godine 1885-86	33	28	24	15	22	6	9	3	140
Megju ovijem:									
javnijeh	33	28	24	15	22	6	9	3	140
privatnijeh	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Digitized by Google

	Razred								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
II) Rodno mjesto (domovina).									
Dubrovnik i okolica dubrovačka	19	14	13	6	9	3	7	1	72
Dalmacija	9	14	10	7	11	3	1	2	57
Istra	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Donja Austrija	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Ercegovina	—	—	1	—	—	—	1	—	2
Bosna	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Crnagora	1	—	—	1	1	—	—	—	3
Amerika	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Svega	33	28	24	15	22	6	9	3	140
III) Materinski jezik.									
Srpsko-Hrvacki	23	24	20	13	20	4	8	3	115
Talijanski	8	4	4	1	2	2	—	—	21
Njemački	—	—	—	1	—	—	1	—	2
Španjolski	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Svega	33	28	24	15	22	6	9	3	140
IV) Vjera.									
Rimo-katolici	28	27	19	11	19	6	4	3	117
Grčko-istočni	5	1	3	3	3	—	5	—	20
Izraelićani	—	—	2	1	—	—	—	—	3
Svega	33	28	24	15	22	6	9	3	140

Digitized by Google

	Razred								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
V) Godišta.									
Navršilo je 10 godišta	4	—	—	—	—	—	—	—	4
„ „ 11 „	9	—	—	—	—	—	—	—	9
„ „ 12 „	9	8	2	—	—	—	—	—	19
„ „ 13 „	7	9	7	3	—	—	—	—	26
„ „ 14 „	3	9	6	6	2	—	—	—	26
„ „ 15 „	1	1	4	3	8	—	—	—	17
„ „ 16 „	—	1	4	—	6	2	3	—	16
„ „ 17 „	—	—	—	2	3	1	3	1	10
„ „ 18 „	—	—	1	1	1	2	2	—	7
„ „ 19 „	—	—	—	—	2	—	—	—	2
„ „ 20 „	—	—	—	—	—	—	1	1	2
„ „ 21 „	—	—	—	—	—	1	—	1	2
Svega	33	28	24	15	22	6	9	3	140
VI) Po stanu roditeljâ.									
Mještanâ	26	24	10	8	13	5	6	1	93
Z dvora	7	4	14	7	9	1	3	2	47
Svega	33	28	24	15	22	6	9	3	140

VII) Ocjenjivanje.

	Razred								
	I.	II.	III.	IV	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
a) Koncem školske godine 1885-86.									
Prvi red s odlikom	10	4	5	4	2	1	3	1	30
Prvi red	16	20	15	7	14	4	6	2	84
Dozvoljen opetovni ispit	3	4	4	2	5	1	—	—	19
Drugi red	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Treći red	3	—	—	1	—	—	—	—	4
Dozvoljen nadoknadni ispit radi nemoći	1	—	—	1	—	—	—	—	2
Izvanredni učenici	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svega	33	28	24	15	22	6	9	3	140
b) Nadoknadne primjedbe k škols. god. 1884-85.									
Opetovni ispit bješe dozvoljen	4	2	1	4	6	2	—	2	21
Odgovorilo je	4	1	—	4	5	2	—	2	18
Nije odgovorilo	—	1	1	—	1	—	—	—	3
Nije se prikazalo	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nadoknadni ispit bješe dozvoljen	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Odgovorilo je	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nije odgovorilo	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nije se prikazalo	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Po tomu je konačni uspjeh za godinu 1884-85:									
Prvi red s odlikom	—	4	4	2	1	3	—	3	17
Prvi red	18	12	7	16	7	9	3	9	81
Drugi red	8	11	7	2	5	3	1	—	37
Treći red	2	1	1	2	1	—	—	—	7
Ostalo je ne ispitano	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Svega	28	28	19	22	14	15	4	12	142

Digitized by Google

VIII) Školarina.	Razred								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
Obezano platiti školarinu bješe									
u I. semestru	33	16	16	9	15	2	5	1	97
u II. semestru	22	13	13	9	14	2	5	—	78
Polovine oprošteno bješe									
u I. semestru	—	—	—	2	1	—	1	—	4
u II. semestru	—	6	2	3	2	1	1	—	15
Cjelovito oprošteno bješe									
u I. semestru	2	13	8	5	9	4	4	3	48
u II. semestru	13	10	10	3	6	3	4	3	52
Ukupni iznos školarine									
u I. semestru . . for.	330	160	160	100	186	24	66	12	1038
u II. semestru . . „	220	160	140	105	180	30	66	—	901
Iznos upisarine . . . . „	58.80	6.30	12.60	6.30	10.50	2.10	—	—	96.60
Iznos prinosaka za učila . „	8.75	7.50	6.25	4	6.50	2	2.75	1	38.75
Takse za duplikate . . . „	—	1	—	—	—	1	1	—	3
Svega for.	617.55	334.80	318.85	215.30	383 —	59.10	135.75	13 —	2077.35

Digitized by Google

IX) Pohagjanje predmetâ relativno obeznijeh i neobeznijeh.	Razred								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Svega
Krasopis	33	28	—	—	—	—	—	—	61
Risanje (I. odsjek)	16	5	3	—	1	—	—	—	25
„ (II. odsjek)	1	3	10	4	4	1	—	—	23
Gimnastika	11	6	6	5	8	—	—	—	36
Pjevanje	4	5	5	2	2	1	—	—	19
X) Potpore.									
Broj štipendistâ	1	2	—	1	2	1	2	1	10
Ukupni iznos štipendijâ . . . for.	100	200	—	100	200	150	400	100	1250

Digitized by Google

XI.

NA ZNANJE.

Školska će se godina 1886-87 otvoriti kod ovoga Č. K. Gimnazija dne 3 Oktobra o. g. svečanom službom božijom u stolnoj crkvi na 9 ura prije podne i svi su učenici dužni doći na svečanost otvora.

Upisivanje učenikâ, toliko javnih koliko privatnih, držaće se dne 28, 29 i 30 Septembra o. g. od 9 ura prije podne do 1 po podne u gimnazijalnom Upraviteljstvu, gdje se svaki učenik mora prijaviti praćen od svojih roditelja ili zakonitog im zamjenika. Učenici, koji žele uljesti u I. razred, imaju donijeti sa sobom krštenicu, kojom će dokazati da su navršili 9 godinâ, pa, ako su pohagjali kakvu pučku školu, imaju prikazati i svjedodžbu polaznicu; a oni, koji su dosle pohagjali kakvu srednju školu, dužni su donijeti sa sobom svjedodžbu zadnjeg semestra, oskrbljenu propisanim zakonitim dodatkom Upraviteljstva onoga zavoda, što su ga pohagjali.

Ispiti popravni i prijamni za I. i više razrede držaće se dne 1, 2 i 3 Oktobra. Učenici, koji se prijavljuju na prijamni ispit za koji viši razred, imaju prikazati na vrijeme Upraviteljstvu redovitu molbenicu, poduprtu krštenicom i vjerodostojnim dokaznicam o teku nauka od kad ne pohagjaju jedan javni Gimnazij.

Svaki učenik, kad se upisuje ili prijavljuje, ima donijeti i „*Nationale*“ in duplo, redovito popunjen i potpisan od roditeljâ mu ili njihova zamjenika.

Učenici, koji se za prvi put upisuju, moraju pri upisivanju platiti for. 2. 10 kao upisninu.

Školarina iznosi for. 15 na semestar, a prinosak za učeničku biblioteku 25 novč. na semestar.

U Dubrovniku dne 31 Julija 1886.

Č. K. Upraviteljstvo.

Digitized by Google

Digitized by Google